

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte
9. februar 1993

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte 9. februar 1993

Agende og konstituering	Side 2
Sakliste punkt 2 - Valg av leder og nestleder	10
Sakliste punkt 3 - Opptak av Fellesorganisasjonen for Barnevernspedagoger, assistenter og vernepleiere (FO) som nytt medlem	11
Sakliste punkt 4 - Tattfestsaksjonen 1993	12
Debatte	23
Valgning	30
Avslutning	37
Navneliste	58

holdt ekstraordinært representantskapsmøte tirsdag 9. februar 1993 i Folkets Hus i Oslo.

Møtet ble åpnet kl. 10.00 av LOs leder, Yngve Hågensen, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbuds

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
Åpning og konstituering	5
Saklistas punkt 2 – Suppleringsvalg til sekretariatet.....	10
Saklistas punkt 3 – Opptak av Fellesorganisasjonen for Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO) som nytt medlem	11
Saklistas punkt 4 – Tariffrevisjonen 1993	12
Debatten.....	25
Votering.....	56
Avslutning.....	57
Navneliste	58

Sven Fjæstad, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, ba om ordet til forslaget til sakliste. - Det er i og for seg ingen merknader til sakliste, men fra Hotell- og Restaurantarbeiderforbundets side vil vi be om å få orientere om noe som er i ferd med å skje innenfor vår del av arbeidsmarkedet. Forbundet vil også gjerne få en oppslutning om at Representantskapet gir Sekretariatet muligheter til å reagere på den utviklingen vi har sett innen vår bransje.

Yngve Hågensen registrerte at det var ytterligere to av Representantskapets medlemmer som ba om ordet til forslaget til sakliste.

Sven Hugo Johansson, Norsk Grafisk Forbund, sa at når Representantskapet innkalles fra hele landet for å behandle en så viktig sak som tariffrevisjonen, reagerte han på at det var lagt fram en innstilling med følgende ordlyd: «På dette grunnlag

Landsorganisasjonen i Norge

holdt *ekstraordinært representantskapsmøte* tirsdag 9. februar 1993 i Folkets Hus i Oslo.

Møtet ble åpnet kl. 10.00 av LOs leder, *Yngve Hågensen*, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester vel møtt.

Yngve Hågensen viste til innkallingen som var sendt ut, og spurte om noen av representantene hadde merknader til innkallingen til møtet.

Det framkom ingen merknader til innkallingen, og Hågensen *erklærte representantskapsmøtet for lovlig satt*.

Hågensen refererte følgende forslag fra Sekretariatet til

SAKLISTE:

1. Åpning
2. Suppleringsvalg til Sekretariatet
3. Opptak av Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO) som nytt medlem.
4. Tariffrevisjonen 1993

Svein Fjæstad, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, ba om ordet til forslaget til sakliste: – Det er i og for seg ingen merknader til saklista, men fra Hotell- og Restaurantarbeiderforbundets side vil vi be om å få orientere om noe som er i ferd med å skje innenfor vår del av arbeidsmarkedet. Forbundet vil også gjerne få en oppslutning om at Representantskapet gir Sekretariatet muligheter til å reagere på den utviklingen vi har sett innen vår bransje.

Yngve Hågensen registrerte at det var ytterligere to av Representantskapets medlemmer som ba om ordet til forslaget til sakliste:

Sven Hugo Johansson, Norsk Grafisk Forbund, sa at når Representantskapet innkalles fra hele landet for å behandle en så viktig sak som tariffrevisjonen, reagerte han på at det var lagt fram en innstilling med følgende ordlyd: «På dette grunnlag

og i påvente av mer fullstendige tall for lønnsutviklingen samt mulig nye informasjonen om pris-, rente- og valutarforholdene, gis Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav».

– At Sekretariatet legger fram en slik innstilling for Representantskapet uten på noen måte å være konkret, mener jeg må stride mot demokratiet innenfor fagbevegelsen.

– Jeg vil derfor fremme forslag om at når Sekretariatet har den endelige innstillingen klar innkalles Representantskapet til et nytt møte for å fatte endelig vedtak om hvilke krav som skal utformes.

Øystein Holsæter, Møre og Romsdal fylke: – Til punkt 4 på saklista – Tariffrevisjonen. I fjor hadde vi et tariffoppgjør, og derved er oppgjøret i år et mellomoppgjør. Jeg mener at det ikke er riktig å kalle punktet på saklista for «tariffrevisjonen», og vil legge fram forslag om at punkt 4 blir kalt «Mellomoppgjøret 1993».

Yngve Hågensen: – Hvis Representantskapet tillater det, vil jeg gi noen korte kommentarer til det som er fremført her.

– Først til Øystein Holsæter: – I det dokumentet vi skal ta stilling til fremgår at vi betrakter oppgjøret som et mellomoppgjør. Når det står tariffrevisjonen 1993, så er det en tradisjon at vi benevner det slik. Jeg håper derfor du ikke har store problemer med at vi opprettholder det. Vi har imidlertid registrert ditt synspunkt.

Til Sven Hugo Johansson vil jeg bare si at de retningslinjene vi forholder oss til ved dette oppgjøret er knyttet til kriteriene for 2.avtaleår. – Der ligger også den prosess vi skal ha i forhold til LOs representantskap. – Det er også slik at vi håndterer saken i tråd med det som er sedvane og praksis i LO og fagforbundene. På dette tidspunktet er det målsettingene og prioriteringene knyttet til oppgjøret vi må trekke opp, men det ligger i innstillingens formulering en særdeles god begrunnelse for at vi ikke på dette tidspunkt kan forme endelige krav her i Representantskapet.

– Jeg mener faktisk at også i Grafisk Forbund vil det vanligvis være slik at landsstyret gis fullmakt til konkretisering av kravene. Dette gjelder de fleste fagforbund.

Det har ikke minst sammenheng med at man vil avvente saken til et tidspunkt nærmest mulig forhandlingstidspunktet før man konkretiserer kravene.

– Det har også sammenheng med temaene vi berører og den

ulikheten det på noen områder kan være i forhold til privat sektor og forhandlingene med Næringslivets Hovedorganisasjon, forholdet til KS og forholdet til Staten. Representantskapet bør gi generelle målsettinger, som Sekretariatet håndterer sammen med de respektive forhandlingsutvalg når tidspunktet for konkretiseringen er inne.

Yngve Hågensen refererte følgende forslag fra Sven Hugo Johansson:

«Når Sekretariatet har utformet de endelige krav innkalles Representantskapet til et nytt møte for å foreta det endelige vedtak.»

Yngve Hågensen: – Når jeg tar opp forslaget på dette tidspunktet, vil jeg sterkt anbefale at vi ikke slutter oss til forslaget, men forholder oss til den tradisjonen vi har og den begrunnelse jeg på vegne av Sekretariatet har gitt i den sammenheng.

Sven Hugo Johanssons forslag ble deretter satt under votering:

VEDTAK: Sven Hugo Johanssons forslag ble avvist.

Yngve Hågensen fortsatte: – Nestlederen i Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Svein Fjæstad, har bedt om å få holde en kort orientering om en konkret sak som bekymrer forbundet meget sterkt. Administrasjonen har vært oppmerksom på at Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet gjerne ville gi Representantskapet denne orienteringen.

– Hvis Representantskapet godkjenner det, kan vi tenke oss at vi nå slipper til Svein Fjæstad med orienteringen, før vi går videre på saklista for representantskapsmøtet.

Representantskapet ga sin tilslutning til dette.

Svein Fjæstad: – De fleste av dere la vel merke til aktiviteten på utsiden av Folkets Hus da vi kom hit i dag.

Dere har sikkert også lagt merke til mediaoppmerksomheten åpningen av noen spesielle utesteder her i Oslo har fått.

– Og ikke minst, hvor viktig det har vært for politiet å fjerne dem som demonstrerer mot virksomhet som drives «innenfor lovens rammer».

Jeg vil gjerne si litt om hvordan lovens rammer oppfattes innenfor hotell- og restaurantbransjen:

Du har ikke lov til å sette opp et skilt utenfor restauranten

din hvor det står «Happy hour» mellom kl. 18 og 19. I stedet kan du skilte med toppløse serveringsdamer døgnet rundt.

Jeg tør minne om at bilbransjen ikke får reklamere med påkleddede damer på panseret.

Det er tillatt å drive arbeidsplasser uten et minimum av ansatt personale. 14-dagers kontrakter holder i massevis, bare de er villige til å strippe og servere alkohol toppløs. Jeg regner med at slike kontrakter nå også er tillatt i andre bransjer.

Noen steder er imidlertid jentene engasjert for lengre perioder, men da bare to vakter i uka – hver på 12 – 13 timer. De kan ikke jobbe mer pr. uke, for da blir kundene «lei» dem. Disse stedene har derfor engasjert så mange jenter som mulig for å ha noe å velge mellom. Det fine med dette er at jentene ikke «har lov» til å sykemelde seg. – Er du syk skal du selv sørge for at en av de andre jentene tar vakta di. Du sjøl har ingen rettigheter.

Snedig system – også innenfor lovens rammer, selvfølgelig. Dette kan med hell også overføres til andre bransjer.

Det har blitt fokusert på at Oslos nye toppløs- og strippebarer er en hån mot kvinner, en hån mot servitører som yrkesgruppe, nedverdiggende for arbeidsledige som mer eller mindre blir tvunget inn i disse arbeidsforholdene, at det er en forsøpling av bransjen og at det er kynisk utnytting av kjønn for å selge alkohol. Dette er riktig – og mer enn god nok grunn til å reagere.

Men – jeg har lyst til å spørre: Hvor mange av dere har tenkt på hva dette kommer av – og hvor det fører norsk arbeidsliv?

For det dreier seg nemlig ikke bare om kjønn og kvinneundertrykkelse – det dreier seg også om overetablering, kontraktørvirksomhet, konkurser, kriminalitet, insolvenser, skatteundragelser, svart arbeid, mangel på lovverk, ansettelsesvern, rettigheter i forhold til sykepenger og pensjonspoeng, – mangel på vilje til styring fra politikere og myndigheter – og sist, men ikke minst – er det et skoleeksempel på hva som skjer når kapitalkreftene får råde fritt.

Hotell- og restaurantbransjen har over lang tid slitt med overetablering. Hverken arbeidsgivernes organisasjoner eller de politiske myndigheter har vist vilje til å styre bransjen på en seriøs måte. Resultatene viser seg nå i form av toppløs servering, kvinnelig striptease – i og utenfor bur og mannlige servitører og strippere i tangatruser som alibi for bl.a. kvinnediskriminering. «Toppløsmarkedet» i Oslo formelig eksploderer, og de andre store byene står nå for tur.

Politiet sitter på gjerdet og venter, og restaurant- og bevilningskontoret anser ikke at bruk av nakne damer har noe med

alkohol- eller serveringsbevilling å gjøre. Arbeidsgivernes organisasjoner har ikke gått ut med synspunkter i negativ retning, de politiske myndigheter i Oslo har ikke ytret noe annet enn at byrådslederen støtter politiets aksjoner utenfor Lido Go Go Bar fredag den 5. februar.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet ser med stor uro på denne utviklingen. Våre medlemmer er med rette meget urolige for den kontraktørvirksomheten som blomstrer opp med disse virksomhetene, og de er redde for sitt eget beskyttelsesvern når bedriftene såkalt markedstilpasser sine driftskonsepter. Fokusering på sex og kropp er et slag i ansiktet på en yrkesgruppe som i alle år har arbeidet seriøst og stått for kvalitet.

Servitør er en yrkesbetegnelse på fagutdannede og kvalifiserte arbeidstakere. Enkelte arbeidsgivere har i de senere år forsøkt å utvide yrkesbetegnelsen servitør til å gjelde alle typer «selgere» av mat og alkohol. Nå går disse arbeidsgiverne enda et skritt videre, og knytter halvnakne jenter inn under servitørbegrepet.

Stortinget har utpekt reiselivsnæringen som satsingsområde og Næringsdepartementet har den senere tid prøvd å overbevise næringen om at de tar den seriøst.

Vårt forbund har kontakt med Næringsdepartementet. Vi er glad for det, men nå trenger vi mere handling.

Vi trenger støtte. Det er nå i disse dager denne bransjen er i ferd med å eksplodere. Det er nå toget går, sa Svein Fjæstad.

Svein Fjæstad fremmet følgende forslag:

«Ber om at Representantskapet gir Sekretariatet fullmakt til å foreta seg det som er nødvendig overfor myndighetene for å få stoppet disse uverdige forhold.

Representantskapet gir også Sekretariatet fullmakt til å komme med en uttalelse i saken.»

Yngve Hågensen foreslo at Representantskapet tok Svein Fjæstads innlegg til orientering, og at Representantskapet gir Sekretariatet fullmakt til å følge opp dette på den måten forbundets nestleder foreslo.

Representantskapet sluttet seg til dette.

Yngve Hågensen spurte om Representantskapet – med de merknader og vedtak som var gjort i forkant – kunne godkjenne forslaget fra Sekretariatet til sakliste.

VEDTAK: Sekretariatets forslag til sakliste ble enstemmig godkjent.

Følgende FORRETNINGSORDEN ble enstemmig godkjent:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige.
Informasjon til pressen tilrettelegges av LOs informasjonsavdeling.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak.
Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn. Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt vedtakene.
SÅ FREMT REPRESENTANTSKAPET IKKE FORLANGER PROTOKOLLEN OPPLEST, GIS SEKRETARIATET FULLMAKT TIL Å GODKJENNE PROTOKOLLEN.

Yngve Hågensen: – Vi ber om at LOs leder og nestleder får lov til å fordele dirigentjobben seg imellom – avhengig av hvilket tema som står på dagsorden.

Representantskapet sluttet seg til det.

Saklistas punkt 2:

SUPPLERINGSVALG TIL SEKRETARIATET

Det foreligger brev av 4. november d.å. fra Norsk Jernbane-forbund med melding om valg av tillitsvalgte foretatt på forbundets landsmøte 5.–8. oktober 1992.

Innstilling: Ove Dalsheim velges som varamedlem nr. 1 i Sekretariatet etter Leif Thue.

Ingen av Representantskapets medlemmer ba om ordet til saken.

VEDTAK: Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Saklistas punkt 3:

**OPPTAK AV FELLESORGANISASJONEN FOR
BARNEVERN PEDAGOGER,
SOSIONOMER OG VERNEPLEIERE (FO)
SOM NYTT MEDLEM**

Yngve Hågensen: – Her vises til fremlagte saksdokumenter. Det foreligger felles brev fra de tre forbund av 08.12.92. Det vises til konstituerende kongress i november, og vedtektene for det nye forbundet. Forbundet etableres fra 01.01.93 og det bes om godkjenning som LO-medlem fra denne dato. Det forutsettes at forbundets representasjon i LOs organer fortsetter ut kongressperioden.

Organisasjonen er en fellesorganisasjon for tre selvstendige yrkesforbund. De tre forbund har etter FOs vedtekter egne landsmøter og organer. Faglig beholder de bare rene yrkesspørsmål og avisutgivelse som selvstendig kompetanse, mens alle faglige spørsmål er overlatt til FO.

Der det oppstår tvist om fullmakter mellom FO og de tre forbund eller uenighet i sak av felles interesse, skal dette etter vedtektene behandles i FOs fellesstyre og avgjøres av FOs landsstyre.

Med hensyn til representasjon i LOs organer er representasjonen for Kongressen 1993 avgjort. For Representantskapet bør merknaden i vedtektene § 8 om forbundssammenslutninger anvendes tilsvarende, slik at de tre forbundenes representasjon i Representantskapet blir uendret ut kongressperioden. For så vidt gjelder deltakelse i sekretariatsmøter vil lederen av Fellesorganisasjonen ha møterett f.o.m. 01.01.93.

FOs vedtekter fastslår at FO er medlem av LO. Med hensyn til medlemskap i FO/forbundene er det begrenset til de som har faglig godkjent utdanning, j.fr. LOs vedtekter § 2 e. Med de organisasjonstilbud LO for øvrig har antas det å kunne legges til grunn at vilkårene i FOs vedtekter er tilfredsstillende.

På området tariffrevisjonen (LOs vedtekter §§14 og 15) er det enkelte punkter som er avvikende:

FOs vedtekter tillegger fellesstyret vedtaksrett. Det er videre regler om at alle tarifforslag skal legges fram til avstemming og reglene om når avstemming er bindende er annerledes enn LOs.

Det er neppe tilsiktet at vedtektene skal begrense den myndighet LO har etter LOs egne vedtekter. FO er orientert om ovennevnte forhold. Det vises videre til at etter LOs vedtekter § 2 d skal organisasjonen ved medlemskapsøknad til LO erklære

at den vil følge LOs vedtekter og de vedtak som blir gjort av LOs organer. Erklæring i h.h.t. § 2 d foreligger, og anses å være tilstrekkelig avklaring på det nevnte avvik mellom LOs og FOs vedtekter.

Det foreligger følgende *innstilling fra Sekretariatet*:

«Fellesorganisasjonen for Barnevernpedagoger, Sosionomer og Vernepleiere godkjennes som LO-medlem fra 01.01.1993.»

Ingen forlangte ordet, og *Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent*.

Yngve Hågensen ønsket de tre forbund vel møtt som ett i LO-sammenheng – FO.

Esther Kostøl overtok som *dirigent*.

Saklistas punkt 4:

TARIFFREVISJONEN 1993

Yngve Hågensen holdt følgende innledning under dette punktet på saklista:

– Som vanlig ved et mellomoppgjør er det lønnsmessige justeringer i våre avtaler som skal finne sted. De viktigere tariffpolitiske framstøt må vi vente med til neste gang da vi har et hovedoppgjør. Rammen for vårens oppgjør er gitt ved de reguleringsklausuler som avtalene inneholder. For avtaler i den private sektor heter det således:

«Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom NHO og LO om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.»

For statssektoren og for kommunesektoren finnes det stort sett tilsvarende bestemmelser inntatt i avtalene, slik de er sitert i det dokumentet Sekretariatet har lagt frem. I tillegg til de forhandlinger om lønnsjusteringer som dette gir grunnlag for er det en del spørsmål fra fjorårets oppgjør som trenger en videreføring også denne gang. Jeg nevner tre spørsmål i denne sammenheng:

Det ene spørsmålet gjelder gjennomføringen m.h.t. senking av aldersgrensen i AFP-ordningen til 64 år pr. 1/10-93 som partene er enige om, dessuten spørsmålet om mer fleksibel arbeidstid for småbarnsforeldre og for det tredje lov om lønnsplikt etter

permitteringsloven, som begge deler har vært gjenstand for utredninger mellom partene og myndighetene siden oppgjøret i fjor.

Selv om det er et mellomoppgjør vi står foran kan vi ikke trekke den slutning at det vil bli et enkelt oppgjør. Både for oss selv som organisasjon og som medlemmer av et samfunn står vi overfor store og stigende utfordringer. Vårt aller største problem arbeidsledigheten synes dessverre like langt fra en løsning som før. Situasjonen er ikke blitt bedre, men verre i det år som er gått. Det gjelder for vårt eget land der ledigheten i det siste året viser en klar økning, men det gjelder kanskje i enda større grad i land rundt omkring oss. Jeg tenker da på den dramatiske økningen i arbeidsledigheten både i Sverige og i Finland.

Ikke noe annet spørsmål er så viktig for fagbevegelsen og våre muligheter framover som å få til en reduksjon i den altfor høye ledigheten. Alle våre mål om et solidarisk samfunn og med sikring av velferden og en rettferdig fordeling avhenger av at vi får gjort noe med arbeidsløshetsproblemet. Det haster også sterkt med å finne fram til en løsning. All erfaring viser nemlig at om ledigheten biter seg fast på et høyt nivå, og varer lenge, blir den nesten umulig å fjerne. Skal vi ha noe håp å komme tilbake til full sysselsetting så er det nå vi må gripe sjansen og få ledigheten ned. Det er dette som er tanken bak forslagene i sysselsettingsutvalgets innstilling.

Vi kan naturligvis ikke løse problemet med den høye arbeidsledigheten gjennom det vi gjør- eller ikke gjør ved ett enkelt tariffoppgjør. Når jeg trekker problemet fram er det naturligvis først og fremst fordi det er en viktig bakgrunn for det oppgjøret som vi nå skal igjennom. Dessuten er det samtidig slik at det som skjer, eller ikke skjer, ved et tariffoppgjør det har en betydning. På den ene side har vi hensynet til næringslivet og bedriftenes konkurranseevne og dermed indirekte sysselsettingen. På den annen side står hensynet til våre medlemmers kjøpekraft og dermed mulighetene for å opprettholde aktivitet og etterspørsel i økonomien. Vi står derfor overfor den vanskelige oppgaven å finne en god balanse mellom hensynet til bedriftenes konkurranseevne og lønnstakernes kjøpekraft. Hvordan denne balansen blir til syvende og sist er en ganske viktig faktor i den økonomiske utviklingen.

I det året som gikk fikk vi en svak oppgang i norsk økonomi etter nullvekst året før. Bruttonasjonalproduktet i fastlandsøkonomien økte med om lag 1%. Det var særlig investeringene i oljevirkomheten og en økning i det private forbruket på om lag

2% som ga vekstimpulser i fjor. Utviklingen i investeringene var fortsatt skuffende og boligbyggingen sviktet kraftig. Heller ikke fra utlandet kom det særlig drahjelp. Det konjunkturoppsvinget som var ventet ble sterkt forsinket. Bare i USA var det ved årets slutt tegn til en ny oppgang, mens utviklingen hos viktige handelspartnere som Sverige og Storbritannia var meget svak.

Med en så vidt svak utvikling som tilfellet var i norsk fastlandsøkonomi er det ikke merkelig at situasjonen på arbeidsmarkedet forverrer seg. Sysselsettingen gikk direkte ned og ledigheten økte betydelig gjennom hele året. Ved utgangen av året var det registrert vel 117 000 helt arbeidsledige eller 5,5% av arbeidsstyrken. Samtidig var om lag 66 000 på arbeidsmarkedstiltak av ulike slag, slik at over 183 000 var uten ordinært arbeid. Naturligvis, og dessverre, er dette igjen ny, norsk rekord. Januartallene (93) bekrefter at rekordutviklingen fortsetter – og det er nå ca. 130 000 helt registrerte ledige.

Det ble heller ingen bedring i industriens konkurranseevne i fjor. En viss nedgang i de relative lønnskostnader pr. produsert enhet i Norge sammenlignet med andre land ble motvirket av en økning i verdien i norske kroner. Ser vi de senere år under ett har det imidlertid vært en klar forbedring av industriens konkurranseevne med nærmere 11%.

Prisutviklingen var det mest positive trekk ved norsk økonomi i 1992. Konsumprisindeksen steg med bare 2,3 % og dette er det laveste tall vi har hatt på 32 år. På grunn av det som skjedde med krisepakke og kroneflyt mot slutten av fjoråret, kan vi ikke regne med et så gunstig resultat for det året vi nå er inne i.

Arslønnsveksten for alle grupper under ett ble ifølge beregningsutvalgets anslag 3,5 % fra 1991 til 1992. Det var til dels store forskjeller mellom gruppene. Stigningen var minst for bygningsarbeidere og anleggsarbeidere med bare 1% for hver av gruppene. For industrien var stigningen 3 %, mens grupper som varehandel og hotell og restaurant lå på 3,5 %. For kommuneansatte og statsansatte var stigningen henholdsvis 3 % og 4 %. Sterkest stigning hadde funksjonærene i NHO-statistikken med 4,3 % og ansatte i privat tjenesteyting med 4,2 %. Alle disse tallene er foreløpige og kan være påvirket av forskjellige strukturendringer.

På grunn av den økning i reallønn som fant sted og som følger av de skatteendringer som ble gjennomført i 1992, vil de fleste grupper av lønnstakere med normale skatteforhold hatt en klar forbedring i kjøpekraft fra 1991 til 1992. Vi har således nådd de

mål om kjøpekraftsforbedring som vi satte oss ved oppgjøret i fjor.

Hvordan blir så utviklingen i det år vi nå nettopp er gått inn i? Den økonomiske aktiviteten internasjonalt ventes å øke noe, men veksten hos våre handelspartnere vil likevel bli forholdsvis moderat. Også prisutviklingen internasjonalt ventes å bli noe dempet fra 1992 til 1993. Vi kan regne med noe sterkere drahjelp utenfra i år enn i fjor, men neppe noen avgjørende forskjell.

Også i norsk økonomi vil trolig vekstimpulsene bli noe sterkere i år enn i fjor. Investeringene i oljesektoren ventes å øke ytterligere og vil derfor gi positive vekstbidrag. På grunn av noe sterkere prisstigning vil derimot ikke forbruksetterspørselen uten videre virke like ekspansivt som i fjor. På grunn av en sannsynlig forbedring av konkurranseevnen for industrien i 1993 *skulle det være grunn til å vente en viss økning i investeringer og aktivitet.* Det er i hvert fall et helt rimelig krav å stille til næringslivet med de forbedringer i rammebetingelser som nå er skjedd. Det er også en forventning vi som tariffpart i høy grad har rett til å stille overfor næringslivet. Men vi er blitt skuffet mange ganger før og derfor er nøkternhet på sin plass. Alt i alt, med det som nå er kjent og med den bedring i aktiviteten i norsk økonomi som det ligger an til, skulle det være mulig å få til en virkelig nedgang i arbeidsledigheten. Vi må derfor kreve at både næringsliv og myndigheter følger opp med tiltak som kan øke aktivitet og sysselsetting. Størst forventninger har vi til gjennomføringen av tiltakene som Orskaug-utvalget foreslo. Det er viktig at forslagene nå følges opp med tiltak i revidert nasjonalbudsjett for 1993, tiltak som er sterke nok til å bringe ledigheten ned.

Gjennom tiltakspakken fra i fjor høst og vedtaket om å la kronen flyte, er det lagt grunnlag for en forbedring av *industriens konkurranseevne som beregningsutvalget anslår til å bli liggende mellom 3 1/4 og 6 1/4 %.* Dette er et vesentlig bedre utgangspunkt for næringslivet enn den situasjonen vi hadde i fjor. Det gir også grunnlaget for å stille langt større forventninger.

På ett punkt vil imidlertid utviklingen bli mindre gunstig enn den var i fjor. Det gjelder utsiktene for prisstigningen. Det tekniske beregningsutvalget sier nå at *vi må regne med en prisstigning i dette år på mellom 3 1/2 og 4 %.* Både tiltakspakken og den flytende krone bidrar til forsterkning av prisstigningen. En del av økningen – kanskje 3/4 % – skyldes virkningene av til-

takspakken som Stortinget vedtok rett før jul.

Den store uroen på valutamarkedet på slutten av fjoråret gjorde det nødvendig for Regjeringen å utarbeide en tiltakspakke for å styrke næringslivet og dermed legge grunnlaget for et mer aktivt engasjement for å trygge arbeidsplassene og få flere i arbeid.

LOs sekretariatet sa seg enig i at det var nødvendig med disse krisetiltakene. Stort sett var vi fornøyde med den profil som Regjeringen ga krisepakken, men vi skulle gjerne ha sett en reduksjon av matvaremomsen i samsvar med vårt Handlingsprogram. Forsåvidt ble dette delvis ordnet med at subsidier ble opprettholdt. Vi vil seinere få en vurdering av moms på matvarer. Det betyr at vi har fått bevegelse i en sak som har vært en gjenganger i vårt Handlingsprogram.

Til LO har vi fått en del negative reaksjoner på Regjeringens tiltakspakke. Til dette vil jeg si: LO var med på å be Regjeringen om å fremme forslag om en tiltakspakke som skulle styrke konkurranseevnen for norsk næringsliv. Det var mange forslag ute og gikk i denne forbindelse. De mest bakstreverske – og for mange de letteste og mest ønskede – gikk på å angripe det sosiale sikkerhetsnett. Her lå sykelønnsordningen. Mange ville bygge ned den.

Der satte LO begge beina i bakken. Jeg er hundre prosent sikker på at hadde ikke LO drevet et så intenst arbeid over lang tid for å sikre sykelønnsordningen og andre sosiale goder – så ville vi ha vært inne i en ganske annen negativ utvikling for velferdsstaten enn vi er i dag. Det er i så måte nok å vise til utviklingen i våre naboland – og som borgerlige politikere og arbeidsgivere ynder å henvise til.

Jeg er sikker på at de negative uttalelser vi har fått om vår positive holdning til tiltakspakken ville ha vært mangedoblet om Regjeringen ikke hadde hørt oss og bygd ned det sosiale nettverk. Derfor kunne LOs sekretariat den 3. desember i fjor gjøre et vedtak hvor det bl.a. heter:

«Landsorganisasjonen i Norge er glad for at det har lyktes Regjeringen å legge fram tiltak overfor næringslivet uten å angripe våre felles velferdsgoder. Det viser Regjeringens vilje til å slå ring om velferdsstaten. LO aksepterer de støttetiltak som foreslås og uttrykker tilfredshet med at alle skal være med på å bære kostnadene med disse i samsvar med vedtak i LOs sekretariat.

Den foreslåtte forhøyelsen av merverdiavgiften er nødvendig, men det er LOs oppfatning at økningen ikke må omfatte matva-

rer. I påvente av et differensiert momssystem, hvor matvarer har en lavere avgiftssats, er det riktig å etablere en ordning med subsidier slik som Regjeringen har foreslått. Dette sammen med en økning i toppskatten bidrar til å gi tiltakene en akseptabel sosial profil.»

Det sier seg selv at når vi aksepterte tiltak av hensyn til næringslivet og sysselsettingen kan vi ikke i ettertid kreve kompensasjon for de prisutslag tiltakene vil føre med seg. De krav vi stiller ved vårens tariffoppgjør må derfor naturligvis ta farge av dette.

Men når vi står foran en forventet prisstigning i inneværende år som med usikkerhet er anslått til mellom 3,5 og 4 prosent, må ingen bli overrasket over at lønnstakernes faglige organisasjoner kommer til å stille krav ved dette oppgjøret. Det er ikke dermed sagt at *alle* grupper i samfunnet har rettmessige krav å fremme. Det vi må satse på er krav som opprettholder kjøpekraften for det brede lag av våre medlemmer. Men våre krav skal være basert på best mulige informasjon og kunnskaper som vi kan *dokumentere* og som vi kan stå ansvarlig for – såvel overfor våre egne medlemmer i særdeleshet og overfor samfunnet i sin alminnelighet. Vi må også legge til grunn en helhetsbetraktning når vi skal gå til forhandlinger. Vi kan ikke tillate at små grupper fremmer uansvarlige krav, og dermed melder seg ut av fellesskapet.

Vi har ikke tradisjon for å blande oss for mye opp i hva de andre lønnstakerorganisasjonene mener og gjør. Men hvis det er slik at hovedsammenslutningene på arbeidstakersiden ikke kan samordne kravene og framstå som mer virkelighetsnære enn det som vi til nå har sett, må det være grunn til å spørre om de virkelig ønsker innflytelse på utviklingen. *Vi kan ikke la små grupper ture fram med sin egoisme i en tid som kaller på mer fellesskap.*

Det viktigste kravet vi stiller ved dette oppgjøret er at vi må få et resultat som sikrer kjøpekraften for de lavest lønte – og de er som oftest de svakeste gruppene i samfunnet. Den solidariske lønnspolitikken er fundamental for LO når vi fastsetter et oppgjør. Det må kravene være preget av. Derfor må de lavtlønte ha topp prioritet og oppmerksomhet. I den økonomiske utviklingen er det ikke noe som tilsier at LO skal forlate sine solidariske holdninger. Heller tvert om. Er det noen som har krav på oppmerksomhet og støtte akkurat nå, så er det lavtlønnsgruppene.

Det vil være både urettferdig og urimelig – ja, jeg vil si direkte uansvarlig og umoralsk – å skyve belastningen over på de svakest stilte gruppene i samfunnet. Våre krav ved dette mellomoppgjøret må slå fast at det akter ikke vi å gjøre.

Nå er vi lei av toppledere både i offentlig og privat sektor som på den ene side ber alle andre om å vise måtehold, mens de selv forsyner seg og ikke viser magemål. Skal vi i det hele tatt komme tilbake til en trygg og god situasjon her i landet, blir det å bekjempe denne type mangel på samfunnsmoral noe av det viktigste vi kan gjøre.

Jeg er stolt av å konstatere at vi innenfor fagbevegelsen er skikkelig enige i en slik linje.

Jeg er også glad for at Arbeiderpartiets Stortingsgruppe har avvist de bebudede lønnstillegg for Regjeringen – og Storting. Jeg er samtidig skremt over en rekke kommune- og fylkespolitikeres manglende holdning. At noen av dem tilhører Arbeiderpartiet vitner om sviktende dømmekraft.

I Sekretariatets innstilling til Representantskapet heter det at vi må legge stor vekt på å ivareta hensynet til kjøpekraften også for de midlere lønte. Vi kommer ikke forbi at en av svakhetene i norsk økonomi i de senere år har vært svikten i privat etterspørsel. I fjor var det forbruksetterspørselen som ga klare vekstimpulser. I år vil ikke det samme nødvendigvis skje, blant annet fordi prisstigningen blir sterkere. Av hensyn til økonomisk aktivitet og sysselsetting er det derfor viktig at brede grupper av lønnstakere får en rimelig utvikling i sin kjøpekraft. Dette vil være et viktig siktemål ved oppgjøret. Den forbedring av næringslivets konkurranseevne som det ligger an til, burde også gjøre det mulig å oppnå en slik målsetting.

Det år vi nå er gått inn i er det første som omfattes av forslagene fra sysselsettingsutvalget. Sysselsettingsutvalgets forslag har fått en bred plass i årets nasjonalbudsjett og statsbudsjett. Nylig har vi også fått oppfølgingsforslagene fra det såkalte Orskaug-utvalget. Skal disse forslagene bli en realitet i løpet av året, er det helt nødvendig at forslagene følges opp med de nødvendige tiltak i det reviderte budsjett for 1993.

Men – hva skjer?

Når Regjeringen legger fram sitt langtidsprogram for 1993–1997 – får vi gjennom presentasjonen – og medias forståelse av de sysselsettingsmessige målsettinger – en klar forståelse av at problemene blir fokusert langt sterkere enn mulighetene! Ambisjonene er å få ned ledigheten til 4,5 % i 1997 – dvs. en ledighet i underkant av 100 000.

Vi må innrømme at vi har oppfattet Regjeringen gjennom Statsbudsjettet for 1993 – og Arbeiderpartiets landsmøte i november i år å ha langt større ambisjoner i sine sysselsettings-tiltak. Nå sier Regjeringen at 4,5 % i 1997 ikke er noe mål – men en teoretisk beregningsmodell utført av Statistisk Sentralbyrå – og at Regjeringens ambisjoner ikke er begrenset til 4,5 %. Vi forutsetter at Regjeringen bekrefter dette i sin politikk, samtidig som kommunalminister Gunnar Berge ikke uttaler seg slik at han oppfattes av alle utenom seg selv – som at arbeidsledigheten kan ingen gjøre noe med – og slett ikke Arbeiderpartiet. At KS samme dag går ut og tar avtand fra Orskaug-utvalget – bedrer ikke troverdigheten. De vil ha overført midler til kommunene – til faste stillinger i stedet. Vi som er her – vet utmerket godt at de som framførte det først, var Norsk Kommuneforbund. Men – NKF godtok Orskaug-utvalgets mandat og det gjorde også KS som satte sin øverste administrative leder i utvalget og som var med og anbefalte innstillingen.

Jeg beklager å måtte si det – men KS' opptreden bare bekrefter nødvendigheten av en felles offentlig arbeidsgiverforening. Hva det nå blir ut av sysselsettingskommisjonens langsiktige strategi, får fremtiden vise. Behovet for en samlet strategi for en bevisst bruk av samfunnets ressurser til å bekjempe arbeidsledigheten, bare øker.

Jeg har i mitt innlegg hittil ikke sagt noe om rentespørsmålet og renteutviklingen. Det betyr naturligvis ikke at ikke renten er av meget stor betydning både for våre medlemmer og deres økonomiske situasjon og for utviklingen i økonomien, herunder sysselsettingen. Problemet er bare at det er særdeles vanskelig å trekke renten inn i forbindelse med et tariffoppgjør. Det vet vi av bitter erfaring de ganger vi i forbindelse med et oppgjør har forsøkt å påvirke renteutviklingen. Det knytter seg stor usikkerhet til spørsmålet omkring rente- og valutautviklingen. Og en regjering vil alltid betinge seg retten til å bruke renten som et økonomisk-politisk virkemiddel. Nå ser det heldigvis ut til at renten er i ferd med å synke. Det er grunn til å hilse dette med stor tilfredshet. Det er også helt klart at en lavere rente vil ha en gunstig virkning for våre medlemsgrupper. Særlig vil det være tilfelle for de som strir med store lån og har alvorlige gjeldsproblemer. Det er derfor grunn til å legge vekt på renten også ved et tariffoppgjør, men som alle vet er ikke renten noe som direkte inngår i våre avtaler.

Det er flere viktige forhold av betydning for oppgjøret som det på dette tidspunkt ikke er mulig å ha full oversikt over.

Mange tall er foreløpige og vil først bli endelige nærmere forhandlingstidspunktet.

Eller konkret, når Det tekniske beregningsutvalgs endelige rapport legges fram – ca. 15. mars. Da får vi også nedfelt gjennomsnittstallene på de ulike bransjeområder og får et mere representativt bilde over hvordan utviklingen har vært i det året vi har bak oss.

Vi vet f.eks. ennå ikke noe konkret om prisstigningen i inneværende år. I midten av mars vil vi ha indekstall for årets to første måneder. Økonomiske rapporter som nettopp har kommet inn, vil i tiden fremover kunne gi oss mange interessante opplysninger om året som gikk og konjunkturutsiktene.

Vi har dessuten viktige trekk når det gjelder rente- og valutautviklingen, som raskt kan skifte, og som det kan være grunn til å avvente. Det er derfor ikke hensiktsmessig – og heller ikke vanlig på det nåværende tidspunkt – å konkretisere våre krav nærmere.

Vi antar – uten å ha hatt direkte dialog med motparten om dette – at ca. 20. mars vil være et aktuelt tidspunkt for forhandlingene. Et tidspunkt hvor vi også antagelig vil ha det tallmateriale vi i dag etterlyser som grunnlag for å bestemme de endelige krav og konkretisere dem.

– Jeg har her forsøkt å gi en bakgrunn for den innstillingen til vedtak Sekretariatet har lagt fram for Representantskapet.

Yngve Hågensen tok deretter opp *Sekretariatets* innstilling, med følgende ordlyd:

«På dette grunnlag og i påvente av mer fullstendige tall for lønnsutviklingen samt mulig nye informasjon om pris-, rente- og valutaforholdene, gis Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav.»

Fra Sekretariatet forelå følgende dokument:

«Tariffrevisjonen 1993 Reguleringsbestemmelser

Reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår når det gjelder inntektsoppgjøret mellom Landsorganisasjonen og Næringslivets Hovedorganisasjon er fastsatt i meglingsforslaget av 27. april 1992, der det bl.a. heter:

Før utløpet av 1. avtaleår, skal det opptas forhandlinger mellom NHO og LO om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår.

Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.

For privat og kooperativ varehandel foreligger tilsvarende bestemmelse.

For statssektoren heter det tilsvarende:

Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom staten og hovedsammenslutningene/Norsk Lærerlag om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår. Partene er videre enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår. De statstilsattes og lærernes nominelle lønnsutvikling skal vurderes i forhold til arbeidslivet for øvrig.

For kommunesektoren har det tilsvarende avsnitt i reguleringsbestemmelsen følgende ordlyd:

«Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom Kommunenes Sentralforbund og forhandlingssammenslutningen om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet, utsiktene for 2. avtaleår og pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.»

Den økonomiske situasjon

Norsk fastlandsøkonomi viste en moderat oppgang (+ 1 %) i 1992 etter en tilnærmet nullvekst året før. Det var særlig økningen i investeringene i oljesektoren og i noen grad en sterkere oppgang i det private forbruket (+ 2 %) som gav vekstimpulser. Sysselsettingen gikk ned i 1992, og ledigheten fortsatte å øke.

Internasjonalt var 1992 et år med svak økonomisk aktivitet og den konjunkturoppgangen som mange ventet ble forsinket. Ved årsskiftet var det tegn til en begynnende oppgang i USA, mens utviklingen fortsatt var svak hos viktige handelspartnere som Sverige og Storbritannia.

Industriens konkurranseevne holdt seg om lag uforandret fra 1991 til 1992. En viss nedgang i de relative lønnskostnader pr. produsert enhet regnet i norske kroner ble oppveid av en stigning i kronens verdi for året sett under ett. Det var særlig i forbindelse med valutauroen og flere andre lands devalueringer høsten 1992 at kronens verdi steg. Mot slutten av 1992 ble det vedtatt å la den norske krone flyte. Dette svekket umiddelbart kronen med ca. 5 % i forhold til ECU, noe som isolert sett bidro

til å styrke eksportnæringenes konkurranseevne. Samtidig ble det vedtatt en del avgiftslettelser som også trekker i samme retning.

Utsiktene for 2. avtaleår

For inneværende år ventes den økonomiske aktivitet internasjonalt å øke, men veksten hos våre handelspartnere vil likevel bli moderat. Prisveksten internasjonalt ventes generelt å bli noe avdempet fra 1992 til 1993.

I norsk økonomi ventes det at vekstimpulsene vil øke. Ytterligere vekst i investeringene fra oljesektoren vil gi et bidrag samtidig som bedret konkurranseevne vil kunne gi utslag for eksport og investeringer. På grunn av sterkere prisimpulser kan det være tvilsomt om forbruksetterspørselen vil øke like sterkt som i fjor.

For å oppnå en bedring i aktiviteten i norsk økonomi og en nedgang i arbeidsledigheten er det avgjørende at både næringsliv og myndigheter følger opp med nødvendige tiltak. Av særlig betydning for situasjonen på arbeidsmarkedet vil gjennomføringen av forslagene fra Orskaug-utvalget kunne bli. Det er viktig at forslagene følges opp med tiltak i revidert nasjonalbudsjett for 1993 som er sterke nok til å bringe ledigheten ned.

Gjennom tiltakspakken fra i fjor høst og vedtaket om å la kronen flyte er det lagt til rette for en betydelig forbedring av industriens konkurranseevne i inneværende år. Størrelsen på forbedringen vil i første rekke avhenge av kursutviklingen for norske kroner framover og lønnsutviklingen. Det tekniske beregningsutvalget har, under usikre forutsetninger om kronekursen, og alternativt en årslønnsvekst på 2% resp. 5% beregnet forbedringen i konkurranseevnen i 1993 til 6 1/4 resp. 3 1/4 %.

På tilsvarende grunnlag og med de samme årslønnsforutsetninger har utvalget anslått konsumprisstigningen til mellom 3,5 og 4% i 1993. Det høyeste lønnsanslaget vil i tillegg gi en forsterkning av prisstigningen i 1994 med anslagsvis 3/4%.

Det sier seg selv at anslag over prisutvikling og konkurranseevne i en situasjon med flytende kronekurs er beheftet med ekstra stor usikkerhet.

Pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår

Fra 1991 til 1992 steg konsumprisindeksen med 2,3%. Dette er laveste prisstigning siden 1960.

Lønnsveksten fra 1991 til 1992 for alle grupper under ett er i

beregningsutvalgets foreløpig rapport anslått til 3,5%. Stigningen varierer en god del mellom gruppene. Lavest var stigningen for bygningsarbeidere og anleggsarbeidere med bare 1% for hver av gruppene. For alle voksne arbeidere i følge kvartalstatistikken til NHO var årslønnsveksten 3%. Både i varehandel og i hotell- og restaurantdrift er stigningen beregnet til 3 1/2%. For kommune- og statsansatte er anslaget for årslønnsveksten henholdsvis 3% og 4%. Sterkest var lønnsveksten for funksjonærer i NHOs statistikk med 4,3% og i forretningsmessig tjenesteyting med 4,2%.

Til en viss grad kan lønnsveksttallene være påvirket av strukturendringer og flere av tallene er foreløpige. Den endelige statistikken må derfor gjennomgås nøye med sikte på å kartlegge slike forhold når den foreligger.

På grunn av økt reallønn for mange grupper og som følge av de skatteendringer som ble gjennomført i 1992, vil de fleste grupper av lønnstakere med normale skatteforhold ha hatt en klar forbedring i kjøpekraft fra 1991 til 1992. Det har således vært mulig å nå de mål om kjøpekraftsforbedring vi satte oss ved oppgjøret i fjor.

Videreføring av spørsmål reist ved oppgjøret 1992

1. Avtalefestet pensjon (AFP)

Ved oppgjøret i fjor var partene enige om å utrede gjennomføringen av en utvidelse av AFP-ordningen. Mandatet for utredningen slår fast partenes enighet om å senke aldersgrensen til 64 år ved dette mellomoppgjør, med virkning fra 1/10-1993. En finansiering av en slik utvidelse etter samme prinsipper som hittil forutsetter en medvirkning også fra regjeringen.

2. Fleksibel arbeidstid for småbarnsforeldre

En utredning av dette spørsmålet mellom partene og regjeringen ble varslet i brev fra Statsministeren 9/4-1992 i forbindelse med fjorårets oppgjør og er i arbeid. Det ble forutsatt at utredningen skulle kunne gi grunnlag for å ta standpunkt til forslag før utvidelsen av ordningen med fødselspermisjon 1. april 1993.

3. Permitteringsloven

En utredningsgruppe mellom partene og regjeringen for å

gjennomgå erfaringer med lov om lønnsplikt ble satt ned i forbindelse med fjorårets oppgjør. Gruppens utredning vil foreligge før oppgjøret starter.

Forhandlingsfullmakten

Som kjent er det oppgjør vi denne gang står overfor et mellomoppgjør. Det gir ikke rom for endringer i avtalebestemmelser ut over de eventuelle lønnsjusteringer reguleringsklausulene gir grunnlag for. Unntaket er de tre temaer som er nevnt ovenfor og som er nedfelt i avtalene fra i fjor.

Et mellomoppgjør betyr på ingen måte at oppgjøret blir enkelt. Mange bedrifter befinner seg i en vanskelig økonomisk stilling og situasjonen på arbeidsmarkedet er verre enn ved noe tidligere oppgjør.

Gjennom de tiltak med avgiftslettelse som nylig er gjennomført og ved beslutningen om å la kronen flyte, er det skapt forutsetninger for en noe lettere konkurransesituasjon for våre bedrifter. Selv om tiltakenes innhold og finansieringen av dem først og fremst er myndighetenes ansvar, var tiltak som et ledd i arbeidet med å sikre sysselsettingen også et krav fra fagbevegelsen. Tiltakene bidrar til at det blir lettere å forene hensynet til konkurranseevnen med en rimelig utvikling i lønnstakerenes kjøpekraft.

For fagbevegelsen er det av stor viktighet å sikre at kjøpekraften for de lavtlønte opprettholdes. Dette representerer et sosialt rettferdskrav.

Landsorganisasjonen legger stor vekt på å ivareta kjøpekraften også for de midlere lønnte. Dette er ikke minst nødvendig for å bidra til å opprettholde den samlede private etterspørsel og dermed sysselsettingen i en situasjon der vi igjen kan vente noe sterkere prisstigning. Hensynet til sysselsettingen gjør det viktig å finne en god balanse mellom kjøpekraftsutvikling og konkurranseevne.

Innstilling:

«På dette grunnlag og i påvente av mer fullstendige tall for lønnsutviklingen samt mulig nye informasjon om pris-, rente- og valutaforholdene gis Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav.»

Dirigenten, *Esther Kostøl*, takket Yngve Hågensen for innledningen.

Debatten:

Jone Handeland, Handel og Kontor i Norge: – Det mest oppsiktsvekkende med det forslaget til uttalelse som ligger på bordet, er etter min oppfatning fraværet av tilslutning til Kleppeutvalgets innstilling. Jeg tolker det derfor slik at vi reagerer bla. mot det lave ambisjonsnivå som det legges opp til i forhold til økt sysselsetting i forbindelse med langtidsprogrammet. Jeg oppfatter det også dithen at vi ikke har noe særlig til overs for den nedgang i folks reallønn – som i alle fall forbigående- også Sysselsettingsutvalget legger opp til. Det tror jeg er en hensiktsmessig måte av Representantskapet å håndtere det spørsmålet på.

– Uroen på valutamarkedet har vist at betydningen av moderasjonslinjen i høyeste grad kan diskuteres. Det vi har spart og spinket gjennom mange års moderasjon sørget spekulantene for å spise opp i løpet av noen få, hektiske timer i markedet.

– Jeg synes den uttalelsen vi har fått oss forelagt fokuserer vel mye – og vel ensidig – på lønnskostnadene. Det vil aldri være noe mål her i landet å konkurrere om lønn med lavkostlandene. Det er det en del andre som har innsett. F.eks. har Næringslivets Hovedorganisasjon i sitt opplegg for økt verdiskapning forlatt linjen med ensidig fokusering på lønn og lønnsnivået. Der blir det trukket fram en mengde andre forhold, bl.a. kapital-kostnader, pris på innkjøp osv. Det er slike forhold som spiller en avgjørende rolle på bedriftenes konkurranseevne. Det synes jeg også LO bør tillegge vekt.

– Forslaget til uttalelse er veldig generell og stiller få konkrete krav. Slik må den kanskje være utformet for at det skal være et romslig mandat for forhandlingene. Jeg merket meg imidlertid at Yngve i sitt innlegg igjen kom med en sterk støtteerklæring til de lavtlønte. Det er jeg glad for. Da synes jeg vi bør følge opp dette ved å foreta en liten justering i uttalelsen. I første setning på siste side er det stilt det ambisiøse krav å opprettholde kjøpekraften for de lavtlønte.

Det synes jeg er for svakt. Hvis vi mener noe med å prioritere de lavtlønte og vise solidaritet, må vi i det minste kunne gå inn for å øke kjøpekraften for den gruppen.

– Jeg vil derfor på vegne av Handel og Kontor i Norge fremme forslag om å endre første setning på siste side, slik at den blir lydende:

«For fagbevegelsen er det av stor viktighet å sikre at kjøpekraften for de lavtlønte økes».

– Vårt forslag innebærer en realitetsendring i forhold til det forslag som ligger på bordet, og det er et signal om at vi fortsatt ønsker å prioritere de lavest lønte. Den gruppen vi nå snakker om har fortsatt behov for reallønnsøkning. Noen vil da innvende at det i mange bedrifter ikke er lønnsevne til noe slikt. Jeg for min del betviler at så er tilfelle. Dessuten er det slik at det historiske formål med å ha en jobb å gå til, å ha en bedrift, selv sagt er å få til verdiskapning på den ene side, men det er også på den annen side å gi folk trygghet for en anstendig inntekt. Hva er hensikten med de bedriftene som verken kan tilby bidrag til verdiskapningen eller et noenlunde rimelig inntektsnivå?

Det er ikke de bedriftene som redder landet fra en vanskelig økonomisk situasjon.

– La meg også si at en slik lavlønnsprofil ikke vil utelukke at også andre grupper kan ta ut sin andel, bl.a. gjennom den lokale forhandlingsretten. Men vårt forslag angir likevel en prioritering hvis vi kommer i en sånn situasjon at det er nødvendig – helt i samsvar med det Yngve sa og helt i samsvar med det forrige LO-kongress sa.

I denne sammenheng er det klart at kjøpekraft ikke bare er et spørsmål om lønn fra arbeidsgiveren. Økt kjøpekraft i denne sammenheng både kan og bør tas ut på andre måter. Noen eksempler: vi har forventninger til at det blir en gradert moms utpå sommeren, slik vi er blitt lovet. Vi har også forventninger til at den rentenedgangen som vi nå i mange år er blitt lovet – og som har vært grunnlaget for våre moderate lønnsoppgjør – nå må komme. I den anledning reagerer jeg meget sterkt på at de statssubsidiene som har gått til enkelte banker brukes til å øke innskuddsrenten, som igjen er et effektivt hinder for å sette ned utlånsrenten bl.a. på boliglån. Det er dypt urimelig, og kan da umulig være det som var hensikten med en del av statsstøtten.

– Det er også et poeng at en i forbindelse med oppgjøret – selv om det er et mellomoppgjør – bør se på de uheldige virkninger en har sett av skattereformen, hvor folk med alminnelige inntekter og alminnelige huslån har fått en atskillig strammere økonomi fordi verdien av fradragene er blitt vesentlig redusert. Slike gjennomsnittsberegninger som at folk flest kommer godt ut av skattereformen, er nok på papiret vel og bra, men det er ikke godt nok for dem som blir rammet av de uheldige virkningene.

– Jeg nevner disse områdene som et signal på hva myndighe-

tene kan være med og bidra til – noe som selvfølgelig igjen kan innvirke på de krav som til slutt vil bli utformet.

Jeg anbefaler Representantskapet å støtte det forslaget jeg har fremmet på vegne av Handel og kontor.

Walter Kolstad, Sekretariatet: – I går i Sekretariatet var jeg faktisk i den situasjon at jeg hadde stemmerett i den sak vi nå behandler, selv om jeg er 3. varamedlem. Men, jeg må virkelig innrømme at det er en umulighet for meg å ta stilling til en uttalelse til et forslag om et forhandlingsmandat, når man i mandatets utforming ikke finner noe som helst konkret å holde seg til.

Saken er jo den at innstillingen, slik den foreligger, ikke gir grunnlag for noe konkret vedtak i denne sal i forbindelse med årets mellomoppgjør. Jeg kjenner begrensningene for mellomoppgjøret og vet det er meget stramt, men likevel – eller nettopp derfor – synes jeg det er nødvendig å klarlegge, sette ord på hva vi mener innenfor de rammer som er til rådighet.

– Mener vi at vi skal kreve et lønnstillegg som skal sikre de lavest løntes bibehold av kjøpekraft, beregnet ut fra lønnsutviklingen samlet sett fra siste oppgjør, eller mener vi at det skal fremmes et krav som baserer seg på den enkelte yrkesgruppes lønnsutvikling i perioden.

Mener vi å ta hensyn til 2% momsøkning og flytende kroner, eller mener vi at vi må se bort fra slike faktiske forhold, selv om vi nå vet at slike endringer slår hardest ut for de som ligger lavest på lønsskalaen.

Tilsynelatende mener vi at en senking av renteniåvet i vårt land teller mye, og hvis vi gjør det, selv om de største lån tilhører dem som ligger høyest på lønnsstigen, må vi i anstendighetens navn også legge til grunn den negative side av regnskapet.

– Jeg ber ikke om at vi skal fastsette tall på det nåværende tidspunkt. Det er ikke mulig før tilgjengelig riktig statistikk foreligger. Jeg ber bare om å sette kjøtt og blod på en fullmakt, slik at hver og en i dette representantskap kan komme hjem til sitt fylke – sin forening, sin klubb, sine medlemmer – og fortelle noe om hva kravene er, for det er jo dette representantskap som skal bestemme rammene.

La meg som eksempel nevne noen tall fra eget forbund: Landtransport totalt har hatt en lønnsutvikling på kr. 1,15 pr. time, eller 1,4% i perioden. Fisk, kjøll og frys har hatt en negativ utvikling på kr. 5,26 pr. time eller +6,5%. Transportens relative lønnsnivå i forhold til NHOs statistikk 3. kv. 1992 er nå 90,96%.

av industrisnitt, mot 96% for noen få år siden. Bussen ligger på 87,98%.

Det nytter ikke å komme til disse medlemmer, hvor mange ligger under disse snittall, og fortelle at situasjonen i gjennomsnitt er så mye bedre.

Vi har måttet konstatere at landets transportarbeidere er den største taper de seneste år, hvor de får en stadig synkende levestandard i forhold til sammenlignbare grupper.

Et minimumskrav er etter vår mening at forbundets medlemmer får et lønnstillegg som bringer reallønn/kjøpekraft tilbake til 1991-nivå. Og dette, kamerater, betyr etter dagens tilgjengelige grunnlagstall, en oppjustering av dagens lønnssetser på mellom 6 og 7%. Mange andre forbund er sikkert i samme situasjon, selv om tallene kan variere.

Dette betyr *ikke* at jeg mener at alle skal ha tillegg av denne størrelse. Det er de lavest lønte jeg snakker om. De som er så heldig å ligge noe høyere i lønn får greie seg med mindre. De høyest lønte, som visstnok også har fått de største skattelettelser, får greie seg uten tillegg.

Det jeg ønsker å få gjennomslag for, er at vi etter dette møtet skal ha et budskap til disse lavtlønte. Et budskap som sier at kravet for dere er gjenoppretting av den kjøpekraft dere hadde ved forrige oppgjør. Det burde vært høyere, men lenger har vi ikke grunnlag for å gå nå. Det ville være et håndslag fra dette representantskap til de av våre medlemmer som har det vanskeligst i dag.

Jeg fremmer derved følgende endringsforslag til første avsnitt på siste side:

«For fagbevegelsen er det av stor viktighet å sikre at kjøpekraften for de lavtlønnede opprettholdes.

Kravet for disse arbeidstakere skal derfor beregnes og fremmes med utgangspunkt i den kjøpekraftutvikling hver enkelt gruppe arbeidstakere har hatt i siste tariffperiode.»

– Nå vil kanskje noen si at tenker han ikke på den store arbeidsløsheten – prispresset o.s.v. Jeg tror ikke en slik solidarisk lønnspolitikk får betydning for arbeidsløshetstallene, hvor det nå som tidligere er slik at fagbevegelsen viser måtehold i gjerninger, mens alle andre synes å utnytte den vanskelige arbeidsmarkedssituasjonen vi er inne i.

Vi vet også at tilgjengelige beregninger viser at det nå er anslått en stigning av konsumprisen på mellom 3,5 og 4% i

1993, mens et lønnstillegg i snitt på 5% bare forsterker prisstigningen med 3/4% i forhold til 2% lønnsstigning. Mon om vi ikke har behov for å øke den innenlandske kjøpekraft for å få flere hjul igang.

Jeg synes det forslaget jeg har framsatt er helt i tråd med det Yngve sa i sitt innlegg.

Anders Skattkjær, Norsk Grafisk Forbund: – I Sekretariatets innstilling etterlyser jeg to forhold. I 1992 tok LO opp et viktig tema ved tariffrevisjonen. Det var den økende bruk av overtid, som man på det tidspunktet stipulerte til mellom 60 og 70 000 årsverk. Det har vært en del diskusjoner over tid på hvilken måte man eventuelt skulle gjøre noe med det. En har sett forslag til endringer i arbeidsmiljøloven, som etter min oppfatning går feil vei. Det foreligger heller ingen signaler fra LO/NHO-systemet til en eventuell praktisk håndtering for å omsette denne overtidsfrekvensen til arbeidsplasser.

Når Representantskapet i dag skal vurdere og videreføre et tema fra 1992 ved dette mellomoppgjøret, bør også dette spørsmålet bli vurdert av Sekretariatet.

– Det neste tema jeg vil berøre er den lokale forhandlingsretten. Eller retten til å drøfte lokale lønnsforhold, som det til syvende og sist dreier seg om rent juridisk. I 1992 var det et klart og fundamentalt krav fra LOs side at gjeldende regler skulle videreføres. Parallelt med at dette var LOs utgangspunkt og absolutte krav, så sendte NHO ut kriterier for bedriftsvis lønnsfastsettelse som brøt klart med alle tidligere forutsetninger og praktisering av denne bestemmelse. Slik dette direktiv fra NHO var utformet, ble det gitt en reaksjon fra LOs side overfor NHO som gjorde at man på en politisk måte trakk dette tilbake. Men i realiteten var signalene gitt, og de politiske premissene for de lokale lønnsforhandlingene var signalisert.

I 1992 hadde vi i det grafiske området to saker som vi var særdeles opptatt av. Det var Fædrelandsvennen, som hadde en godt fundert økonomisk situasjon, og det var Aftenposten.

I Fædrelandsvennen hadde vi også økonomisk ekspertise fra LO til å gjennomgå tallmaterialet i forbindelse med de lokale lønnsvurderingene. Til syvende og sist gjaldt det på hvilken måte bedriften skulle oppfylle kriteriene med hensyn til de lokale lønnsvurderingene. Bedriftens oppfatning – som er den juridiske tolkningen – er plikten til å drøfte. Og der stopper plikten. Dette – sett i sammenheng med NHOs direktiver og manglende oppfølging fra LOs side – gjør at vi er svært betenkt

når det gjelder lønnsutviklingen, som man da tar som inntekt når man diskuterer en kjøpekraftutvikling på 3 1/2 %. Fra august 1992 fram til januar i år har vi overfor LOs juridiske avdeling og overfor LOs leder etterlyst om LO kommer til å følge opp denne direktivlinjen fra NHO. Bakgrunnen er at LOs juridiske avdeling mener at slik NHO har håndtert saken, er det absolutt grunnlag for å ta dette spørsmålet opp.

– Jeg vil komme litt tilbake til Sven Hugo Johanssons forslag med hensyn til saklista. Det er selvsagt et tilbaketrukket tema – saklista er bestemt og vi behandler nå sak 4. Grunnen til at Grafisk reagerte var at når vi vet at det tallmaterialet vi skal ta stilling til foreligger 15. mars, så må det kunne gå an å koordinere tidspunktet for Representantskapets møte slik at tallmaterialet foreligger. Jeg vil derfor bare signalisere en reaksjon overfor Representantskapet slik at man kanskje i fremtiden kan få til et bedre tidspunkt for møtet.

– Når det gjelder spørsmålet om tillegg ved dette mellomoppgjøret, så er det som fremkom av Beregningsutvalgets første rapport en rekke forbehold. En viss tendens blir det imidlertid pekt på. Man får presentert kjøpekraftutvikling for de trygdede, og det har sammenheng med at det er et økt antall trygdede. Man har et annet signal som går på 3 1/2 %, som også skal ses i sammenheng med at det er færre som jobber, og dermed blir lønnsmassen fordelt på en annen måte. I det hele tatt er det en gjennomgående tendens at det er en rekke usikkerhetsfaktorer knyttet til kjøpekraftutviklingen eller lønnsutviklingen.

– Jeg er enig i det Walter Kolstad poengterte, nemlig at veldig mange grupper ikke har i nærheten av 3 1/2 % lønnsutvikling. Det blir et problem når man på en intelligent, teoretisk og politisk måte skal forsvare et slikt statistisk grunnlag, og medlemmene skal vurdere dette i forhold til sin egen lønn, så er det altså ikke samsvar. Det innebærer at uansett hvilket beregningsgrunnlag som måtte foreligge – så lenge man tar den type statistiske materiale i bruk – så vil det skape en avstand til mange grupper.

Noe av det som fremlegges i Sekretariatets innstilling går på moderasjon. Handel og Kontor vil forsterke det slik at man skal øke kjøpekraften for de såkalt lavtlønte. Walter Kolstad vil ha en del presiseringer, og Sekretariatet vil opprettholde kjøpekraften til de lavtlønte og vil gjøre noe med de midlere inntektene.

Jeg tror det er veldig farlig for LO å signalisere at man skal ta særskilt hensyn til de lavtlønte, passelig hensyn til folk med

midlere inntekter og ingen hensyn til dem som tjener mer.

– Den moderasjonslinjen fagbevegelsen har lagt opp til de siste årene har tatt utgangspunkt i å bedre konkurranseevnen, verdiskapning og fordeling. Men til syvende og sist vil det for veldig mange være spørsmål om et politisk veivalg for LO som en interesseorganisasjon for store medlemsgrupper.

– Grafisk Forbund er avhengig av at det gis generelle tillegg i den nåværende situasjon. Vi er opptatt av at man tar utgangspunkt i å gi generelle tillegg etter den modell man gjorde i 1991, da en tok hensyn til de lavtlønte, hensyn til normallønnssatser og hensyn til overenskomstområder med lokale forhandlinger.

Mitt signal på vegne av Grafisk Forbund er at man må foreta en innretning på oppgjøret som konkluderer med generelle tillegg, i likhet med i 1991.

– Jeg legger derfor fram følgende forslag:

«LO legger stor vekt på å ivareta kjøpekraften for sine medlemmer.

Erstatter «for de midlere lønte».

På den måten slipper man å låse seg til noe tallmateriale eller grupperinger, for det tror jeg er veldig uheldig, spesielt når konklusjonen er å gi økt kjøpekraft og etterspørsel.

Oddrun Remvik, Fellesorganisasjonen: – Jeg vil først få benytte anledningen til å takke for at FO ble opptatt som medlem i LO. Vi i FO er glad for å være med i LO, og vi er glad for at vi har fått til en sammenslåing av våre tre forbund. Det er en modell som for oss både ivaretar det særegne og fellesskapet, og det er det som er viktig for oss. Det tror vi også er viktig for LO når vi nå framover skal ha organisasjonsdebatten.

– Så til uttalelsen om tariffrevisjonen. Det er mange ting som kunne sies om den, og det er fristende å knytte noen kommentarer til det som står om konkurranseevnen. Jeg ser behovet for det – og kanskje også nødvendigheten av det – men når vi styrker vår konkurranseevne, gjør vi det på bekostning av andre. Da vi styrket konkurransevnen vår i forhold til Sverige, så ble Sveriges konkurransevne overfor oss svekket, og da får svenske dårligere mulighet for å få flere arbeidsplasser. Det som er et paradoks for meg er solidariteten i det og jeg skulle ønske at vi kunne ha jobbet mer med nettopp det som går på det økonomiske grunnlaget for den politikken som blir ført. Vi tror at konkurransevnen skal redde alt og blir det overordnede målet.

Noe av det som er viktig for oss framover, er selvsagt å skaffe

flere arbeidsplasser, og vi må stille krav til næringslivet. Jeg er glad for at Yngve Hågensen brukte ordene «krav til næringslivet», og ikke at vi har forventninger om at næringslivet skal gjøre det ene eller det andre. Vi må også bruke de maktmidler vi har i fagbevegelsen.

– Når det gjelder konkret det som står om hva som skal styrke sysselsettingen i 1993, blir det sagt i uttalelsen at det er store forventninger til Orskaug-utvalget. Men er det Orskaug-utvalget som er svaret? Jeg synes for min egen del at det er for mange spørsmål både når det gjelder problemene rundt tarifflønn og når det gjelder det med fortrenningseffekten, som har vært diskutert både i Sekretariatet og ellers. Vår utfordring ligger jo i skape nye varige arbeidsplasser, for midlertidige arbeidsplasser løser ikke de problemer vi står overfor.

– *Fellesorganisasjonen har følgende forslag til endring i Sekretariatets forslag til uttalelse om tariffrevisjonen:*

«De to siste avsnittene før vedtak endres til:

For fagbevegelsen er det av stor viktighet å sikre og øke kjøpekraften for lavere og midlere inntekter. Dette representerer både et sosialt rettferdighetskrav og er dessuten viktig for å bidra til å opprettholde den samlede private etterspørsel, og dermed sysselsettingen i en situasjon der vi igjen kan vente noe sterkere prisstigning. Hensynet til sysselsettingen gjør det viktig å finne en god balanse mellom kjøpekraftsutvikling og konkurranseevne.»

Jeg ser ikke vårt forslag som noen stor motsetning til det Yngve sa. Vi har imidlertid tatt med at vi synes det er viktig at vi også må ha muligheter til å øke kjøpekraften.

– Vi mener at tariffoppgjøret skal brukes til å løse de problemene vi står overfor. Dermed må vi ha med at vi skal ha mulighet for også å øke kjøpekraften. LO hadde en streik i kommunal sektor i fjor, som vi tapte. For meg er det nokså sjølsagt at de kravene vi streiket for i 1992, skal fremmes nå ved oppgjøret i 1993. Vi skal også bruke oppgjøret i -93 til å gjøre noe med LOs mål om utjamning og rettferd. Vi vil ha utjamning mellom høytlønte og lavtlønte – utjamning mellom manns- og kvinnelønninger. Når det gjelder kvinnelønnsproblematikken så er det både en lavtlønnsproblematikk og en såkalt relasjonsproblematikk. Kvinnelønn er ofte lik lav lønn, men det er også slik at kvinnene er lønnet lavere enn menn når de jobber på samme

nivå. Dette må vi gjøre noe med. LO har gjort en god jobb når det gjelder kvinnelønnsproblematikken. Vi skal fortsette å jobbe med det, og vi skal løse kvinnelønnsproblematikken i -90-åra.

Yngve nevnte i sin innledning at våre krav må være dokumentert og ansvarlige. Her har vi god dokumentasjon, og det er også i aller høyeste grad ansvarlige krav. Det er sosialt rettferdig at lavtlønte får mest, men det er også sosialt rettferdig at vi løser den kvinnelønnsproblematikken som vi har i det midlere skikt.

– *FO fremmer også følgende forslag:*

«Endring og tillegg til punktet om arbeidstidsreformer:
I overskriften erstattes Fleksibel arbeidstid med Redusert arbeidstid.

I tillegg til teksten tas inn følgende setning:

Arbeidstidsreformen må skje på en slik måte at kvinners posisjon på arbeidsmarkedet ikke svekkes og at den gir gevinst i form av flere arbeidsplasser.»

– Jeg vil anbefale Representantskapet å stemme for våre to forslag, sa Oddrun Remvik til slutt i sitt innlegg.

Tor-Arne Solbakken, Norsk Tjenestemannslag: – Vårt forbund er også opptatt av kjøpekraftutviklingen for lavere og midlere inntekter. Jeg hadde også skrevet et forslag til de nevnte avsnittene på siste side, men jeg skal ikke fremme noe eget forslag, idet jeg finner støtte i noen av de andre forslagene som er fremmet. Vi støtter Oddrun Remviks forslag som går ut på å sikre økt kjøpekraft for lavere og midlere inntekter.

– Vi synes også forslaget ligger innenfor det som er sagt fra Kleppe-utvalget, og mener at det er nødvendig for disse gruppene, hvor mange av dem sliter tungt, å ha en kjøpekraftsforbedring.

Mitt inntrykk er at det ofte er i de familiene hvor man har de lavest lønte som også sliter med å måtte brødfø arbeidsløse ungdom. Det fremgår vel ikke av noen lønnsstatistikk, men jeg mener å ha registrert at det er en del av utviklingen.

– Det som er nevnt om kjøpekraftutviklingen i Sekretariatets forslag viser også at det i all hovedsak er andre enn LOs medlemmer som vant i fjor. Det er funksjonærer i NHO-statistikken

og forretningsmessig tjenesteyting. Et krav som det Sekretariatet har lagt opp til, hvor utgangspunktet er å opprettholde kjøpekraften, gir heller ikke spesielt mye rom i forhold til forhandlingene. Det vedtaket vi fatter her i dag skal ikke bare være signaler og retningslinjer i forhold til forhandlingene med NHO, Staten og KS, men også være signaler ut til våre medlemmer og tillitsvalgte.

Medlemmene våre ute stiller krav til oss som er her i Representantskapet. Deres krav er økt kjøpekraft for lavere og midlere inntekter, og det kravet er det opp til oss å sørge for blir innfridd.

Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: – Vi er vel alle klar over at det er et såkalt mellomoppgjør vi står foran. Det har i de senere årene gitt beskjedne tillegg, for øvrig det samme som også hovedoppgjørene har gitt. I disse moderasjonstider kan vi selvfølgelig ikke regne med de store framstegene i så måte. Men vi har en tariffbestemmelse som gir oss rett til å fremme krav, gir oss rett til å forhandle og også til å mekle om nødvendig.

– Yngve berørte mange viktige forhold i sin meget gode innledning, og jeg kan slutte meg til det meste av det han sa. Jeg vil imidlertid berøre noen av de samme temaene.

En kan selvfølgelig ikke i en faglig forsamling ha et innlegg uten å berøre arbeidsledigheten. Det er viktig og nødvendig. Men nå synes det som om alle samfunnslag er berørt av arbeidsledigheten, i hvert fall verbalt. Til og med Carl I. Hagen sier i Kleppe-utvalgets innstilling at arbeidsledigheten er det viktigste samfunnsproblem vi har. Hans forslag til løsning på dette kan vi selvsagt aldri slutte oss til, forhåpentligvis. Men også Høyres Kristin Clemet ser med stor bekymring på arbeidsledigheten i dag. Vi er således ikke alene på banen. Nå har selvfølgelig også NHO kommet på banen, og da må man jo ta dem alvorlig. Men det er samtidig frustrerende å registrere forverringen som skjer på arbeidsplassene i industrien når det gjelder arbeidsforhold. Bruken av overtid – både lovlig og ulovlig, nedskjæringer av antall ansatte til beinet, bruk av korttidsansatte og kontraktører, arbeidstidsforhold og skjerpet krav til både innsats og produktivitet. Våre medlemmer er utsatt for et meget urimelig press, og situasjonen utnyttes av industrien. NHO og næringslivet er på offensiven og vi er på defensiven. Økonomisk er det de høyest lønte i samfunnet og de topplønte som har gode tider.

– Med all respekt for Beregningsutvalgets arbeid, så nytter det ikke å fortelle våre medlemmer at de stadig får det bedre ved bruk av samfunnsøkonomiske gjennomsnittstall. De opplever det ikke slik på arbeidsplassene. De opplever det motsatte, nemlig at det er andre grupper som stadig vinner fram og får det bedre. Ta nå skattereformen, som det har vært så mye snakk om, der de med de høyeste inntektene fikk de store kronebeløpene i skattelettelse, og de lavere inntekter fikk bare smuler i skattelettelse i kroner og ører. Momsøkningen rammer også dem med midlere og lave inntekter tyngst, tross subsidieinnsats. Det er de som bruker hele sin inntekt til daglige innkjøp som blir rammet. De høytlønte har fordelene av at aksjesparing nå er gjeninnført og av pensjonsavsetning med skattefordel.

Det er de høytlønte som setter penger i banken, og som betaler ekstraordinært ned på sine lån. Det er ikke folk med vanlige lønnsinntekter som har muligheter til dette. Det skjer en omfordeling av inntekt og formue i samfunnet som er høyst betenkelig.

– Jeg savner en vurdering og en belysning av disse forhold fra vår side, ikke bare bruk av statistiske gjennomsnittstall på alle områder.

En rentenedsettelse vil også virke i samme retning, til fordel for de med de høyeste inntektene som har de absolutt høyeste lånene til alle mulige og umulige formål. Men det er klart, vi må selvfølgelig slåss for å få ned renten, for det vil også ha betydning for våre medlemmer særlig når det gjelder lån til boliger.

– Og på toppen av all elendigheten, så må Regjeringen medvirke til å ta fra de som jobber i industrien en fridag i året. Jeg synes det er helt bort i natten å si det mildt.

Dette oppgjøret må først og fremst brukes til å gi lønnstillegg for de lavest lønte og eventuelt til arbeidstakere med midlere inntekter. Jeg er glad for at Yngve Hågensen så sterkt understreket i sin innledning at vi i fagbevegelsen fortsatt må kjempe for solidaritetstanken. Dette er antydning i forslaget fra Sekretariatet, men det er altfor svakt å si at det er viktig å sikre kjøpekraften for de lavtlønte. Det er flere som har vært inne på dette i sitt innlegg, og fremmet gode forslag i den forbindelse. Vi kommer til å støtte Handel og Kontors forslag, hvor det står at man skal gå inn for å øke kjøpekraften for de lavtlønte. Walter Kolstad og de andres forslag er bra, men de er atskillig mer diffuse.

– Til slutt vil jeg gjerne si litt om innretningen på det lavtlønnsoppgjøret vi forhåpentligvis får denne gang. Yngve har jo med jevne mellomrom etterlyst nye ideer og tanker, og ved

tariffoppgjøret i fjor ble det lansert en ny måte å gå frem i forhandlingene på, som ikke etter min oppfatning var særlig vellykket. Men det går jo an prøve noe nytt. Vi kan nå forsøke å gi lavtlønnstilleggene etter en form for trappesystem, som vi har i garantiordningen. Det vil si at størrelsen på lavtlønnstillegget vil være avhengig av på hvilket trinn den enkelte bedrift ligger i forhold til industriens gjennomsnitt. Trappen kan starte på 80 % av industriens gjennomsnitt og slutte på et bestemt nivå, gjerne for meg 100, 110 %, eller eventuelt lavere. Dette systemet kan tilpasses for hele oppgjøret, for hele den private sektor i hvert fall.

Jeg antyder denne tanken til velvillig overveielse for de som skal fatte det endelige vedtak i Sekretariatet. Jeg er overbevist om at en slik ordning er noe som våre medlemmer vil støtte og forstå. NHO vil selvsagt kjempe imot med nebb og klør, det vet vi fra tidligere, og er ingen overraskelse.

– Vi støtter det forslaget Handel og Kontor har fremmet når det gjelder det aktuelle punktet. Det er enkelt og greit og ikke til å misforstå, sa Rolf Frøysland.

Olav Lindrupsen, Fellesforbundet: – Rammen for annet avtaleår er i stor grad lagt i tariffavtalene som var vedtatt i fjor. Jeg tolker det derfor positivt når LO legger opp til en vid debatt om årets justeringer, slik at man ønsker å lytte til signaler fra gras-rot. Det er derfor viktig at vi ser på det grunnlagsmaterialet som er lagt fram, for det er en del av avtalebestemmelsene fra forrige år.

– Jeg har tidligere i dette fora sagt noe om statistikk. La meg bare her konstatere at det er direkte feil i en del av det materiale som er lagt fram. Store grupper – opptil 40 % av våre medlemmer innen byggfagene – har fått sin inntekt redusert med vel 40 %. Deres lønn består i dag av det som kalles dagpenger under arbeidsledighet. Hele denne gruppen er ikke med i statistikkgrunnlaget.

Skal man få et fullstendig grunnlag, må man ta alle med og så dele på den inntekten som kommer ut. Da får man et gjennomsnitt. Vi vet, fordi vi har prosentvis kontingent, at inntektsnedgangen dreier seg om ca. 20 %. Det er derfor direkte feil når det sies at man har 1 % økning i kjøpekraften for disse gruppene. De har en nedgang på ca. 20 %. Dette må tas med når man skal fremme krav.

– Så litt om de velferdsgodene Yngve Hågensen var inne på. Vi har i dag et samfunn med gjennomsnittlig 37 1/2 times

arbeidsuke. Med den kapitaltilgang og den teknologi vi har, klarer vi å opprettholde en livstandard som er samfunnet så noenlunde verdig. Vi har flere måter vi kan øke denne velferdsdelen på. Vi kan øke arbeidstida – det vil være en enkel måte å gjøre det på. Da vil vi kunne produsere mer. Eller vi kan ta i bruk mer teknologi eller mer kapital. Dersom man øker arbeidstiden for dem som i dag er sysselsatt, vil man kunne opprettholde velferdsgodene og kjøpekraften selv om vi setter noen flere på porten. Jeg oppfatter derfor ethvert forslag om å fjerne noen av fridagene som et forsøk på å øke arbeidsledigheten. Jeg tror derfor at alle slike forslag er et skjult og fordekt forsøk på å øke arbeidsledigheten. Mitt forslag vil heller være å redusere arbeidstiden, i første omgang overtiden for dem som har arbeid, og så heller få flere i arbeid. Det paradoksale i dette er jo at de som har fremmet forslag om å fjerne enkelte fridager ikke tar konsekvensen av sin egen holdning i andre spørsmål. Jeg konstaterte bl.a. at Høyre var sterkt frampå for å fjerne fridager.

Det var også krefter innen Arbeiderpartiet som ville dette, men sterkest var selvsagt kreftene i NHO. Disse har alle det til felles at de gjerne vil internasjonalisere mer. De vil ha bort det nasjonale. Derfor vil det være naturlig at de fremmet forslag om å fjerne 17. mai som fridag.

– Jeg har ikke hatt store problemer når LO har stått for en moderasjonslinje og en ansvarlig økonomisk politikk. Det begynner imidlertid å bli problematisk når vi snart er de eneste igjen i dette landet som tror på sosialdemokratiet og på økonomisk styring. Alle andre i samfunnet er tilpasset liberalisme og marked, og vi er snart de eneste som tror på en ansvarlig og styrt økonomisk politikk. Da begynner vi å få problemer med å opprettholde vårt medlemstall. Medlemmene vender oss ryggen fordi vi ikke kan ivareta deres interesser i et samfunn som i hovedsak er liberalistisk styrt med en politikk som er tilpasset et sosialdemokratisk samfunn.

Vi må snart ta et oppgjør og bestemme oss: Skal ikke vi også snart bli en del av det liberalistiske samfunn. Det vil si at vi fremmer våre krav uansett, og tar mest hensyn til medlemmene og minst hensyn til samfunnet omkring. Vi kan selvfølgelig være idealistiske og fortsette på den veien vi har valgt tidligere, men problemet vil bli at vi ikke har medlemmer som støtter oss. Kravet ute blant medlemmene er økt kjøpekraft, spesielt for de lavtlønte.

Tor Kværne, Fellesforbundet: – For et år siden tok jeg opp

samme problematikken som Sven Hugo Johansson. Når vi møter i Representantskapet får vi utdelt sakene på bordet her, og kan ikke sette oss inn i alt på forhånd. Dette signalet ga jeg også under et formøte i Fellesforbundet tidligere i dag. Våre medlemmer i LOs sekretariat må se på hvordan vi behandler sakene under Representantskapets møter. Jeg synes det er kjedelig at vi hver gang vi møtes må lese litt her og litt der i pressen av ting som lekker ut, mens vi som møter i Representantskapet får levert sakene her på møtet.

– Når det gjelder bankrenten, har jeg som en av «bankkrigerne» i Aker lurt på: Når bankene får subsidier av Staten, hvorfor kan de da ikke gå gjennom vanlige folk som har nedbetaling av gjeld og bruke disse pengene to ganger. De såkalte statsbankene, som har fått tilskuddene, er de som går i spissen for å holde det høye rentenivået i Norge oppe. De byr over hverandre når det gjelder innskudd, ringer til andre sparebanker, som uten å få subsidier fra staten, klarer å tilby folk som har penger i sparebankene en enorm rente. Som alle vet, er det rentemarginen bankene lever av, og skal de holde høy innskuddsrente må de også samtidig ha høy utlånsrente. Da Sigbjørn Johnsen var formann i OECD i mai 1992, var alle de 24 landene enige om at det eneste som kunne redde arbeidsledigheten i verden var å få ned rentenivået.

– Det som også er interessant i disse krisepakketider, er at vi fra den sentrale renteaksjonen ringte til Norges Bank for å få en oversikt over hvem som hadde spekulert mot den norske krona, slik at vi fikk devaluering og deretter krisepakke. Vi fikk opplyst at det var hemmelige opplysninger som ingen fikk rede på. Det var kun skattedirektør Ovesen og finansminister Sigbjørn Johnsen som kunne få den oversikten. Det er et tankekors når det i ettertid viser seg at 80 % av spekulasjonene mot den norske krona var det norsk næringsliv som sto for selv. Når de da er ferdig med sine spekulasjoner, så får de krisepakke i tillegg. Og så skal ikke det norske folk få greie på hvem i det norske næringsliv, og kanskje de norske bankene også, som spekulerte mot den norske krona.

– Krisepakke var sikkert nødvendig, Yngve, men hadde det ikke vært bedre med selektive tiltak. Hadde Aker, Kværner, Nycomed, Hydro, Statoil og andre behov for krisepakke? De har jo fått like mye som dem som trengte det. Jeg er ikke sikker på om dette er en riktig måte å gjøre det på.

– Det har vært snakket en del om overtidarbeid her, og alle vet at Representantskapet for et år siden vedtok en uttalelse om

dette. På det året som har gått, har bruken av overtid økt med noen tusen timer. LO og Sekretariatet må nå henge på NHO og myndighetene. Det klart at klubber og foreninger lokalt har et visst ansvar, men det er mange som sliter i motbakke mot et arbeidstilsyn som gir dispensasjoner som ikke hører noe sted hjemme. Der har myndighetene et ansvar.

– LO bør generelt være mere på banen når NHO, Høyre og Fremskrittspartiet vil angripe våre velferdsgoder. Gå til angrep på dem med en gang når de prøver seg. Få slutt på snakket om at vi har for høy timelønn o.lign. Det er i dag mange oversikter som viser at norske arbeidsfolk ikke er de dyreste i Europa, slik det blir hevdet.

Når det gjelder arbeidsledigheten, er det viktig at du, Yngve, og Sekretariatet «sitter på ryggen» til Gunnar Berge og Regjeringen for å få ned arbeidsledigheten. Du uttalte for fire år siden i Dagens Næringsliv at med de tiltak Regjeringen til da hadde satt igang, ville arbeidsledigheten i august 1989 være ca. 30 000. Alle har sett hva som har skjedd etter det. Så, Yngve, ikke gi dem fred. Det er du som nå har makten til å få ned arbeidsledigheten og presse på Regjeringen.

Tore Gulbrandsen, Tele- og Dataforbundet: – Hovedoppgaven ved et mellomoppgjør skal være å sikre resultatet fra hovedoppgjøret, og vi kan vel derfor ikke unnlate å sikre disse resultatene for alle LOs medlemsgrupper – også de som tjener bra. Hvis LO skal organisere vertikalt, med tanke på å rekruttere yrkesgrupper som tradisjonelt går til andre forbund, er det viktig at vi ikke profilerer oss på en måte som gir inntrykk av at vi bare tar oss av de lavtløntes interesser.

– På bakgrunn av det støtter jeg Handel og Kontors forslag om bedring av kjøpekraften for de lavtlønte, men jeg støtter også forslaget fra Grafisk Forbund om at vi skal opprettholde kjøpekraften for alle LOs medlemsgrupper.

Dirigenten, *Esther Kostøl*, foreslo strek med de inntegnede talere.

Dette ble godkjent av Representantskapets medlemmer.

Ove Engevik, Fellesforbundet: – I den situasjon vi er i, tror jeg vi skal legge oss litt på minnet det Olav Lindrupsen var inne på. De som har betalt regningen må få den forbedrede kjøpekraften. Det er 180 000 av våre medmennesker her i landet som ved en sterk senking av sitt eget livsgrunnlag betaler regningen

for at vi som er i arbeid skal kunne opprettholde kjøpekraften og få en bedring av konkurranseevnen.

– Jeg synes det er viktig at vi i alle fall har det i bakhodet når vi skal vurdere det utgangspunktet vi skal ha også i et mellom-oppgjør.

– Det jeg har festet meg ved, er bl.a. den sterke vekt beslutningsgrunnlaget legger på Orskaug-utvalgets innstilling, og også den vekt LO-lederen la på denne innstillingen i sitt innlegg. I LO-lederens innlegg registrerte jeg at han hadde et synspunkt på helhetsbetraktninger når det gjaldt dette oppgjøret. Selv om det er mulig at vi ikke har tradisjon for å blande oss for mye opp i hva andre lønnskasserorganisasjoner gjør, så er det en realitet at de også er en del av dette samfunnet – selv om man ikke alltid skulle tro det når de kjører sine løp.

– Du, Yngve, sa blant annet at vi ikke kan tillate at små grupper fremmer uanstendige krav, og derved melder seg ut av fellesskapet. Det er veldig greit det, men hvordan har du tenkt å legge inn elementer i dette oppgjøret som gjør at det virker troverdig at andre ikke skal gjøre dette. Hvis vi ser på utviklingen av lønn i perioden, så fremgår det klart at det er en veldig ujevn utvikling. Det er grupper som faktisk ikke har hatt vekst. Bygg og anlegg har hatt 1 %, mens man i andre sektorer, f.eks. i funksjonærgruppene – og jeg tror ikke dette er Handel og Kontors grupper – har hatt en vekst på i snitt 3 1/3 til 4 %. Hvis ikke det er gruppene i Handel og Kontor som har hatt denne veksten – og vi regner i snitt – så må de andre gruppene ha hatt en betydelig større vekst. Jeg skulle tro at det ikke er *de* funksjonærene vi organiserer.

– Kommunene har et snitt på 3 % og staten på 4 %. Vi kan si mye om kommunene og staten, men konkurranseutsatt er de dog ikke. Også her tror jeg vi til en viss grad finner forklaringen på den oppblåsing vi har fått av lederlønningene innenfor disse områdene, og som gjør potten mindre i det øyeblikket vi skal ut og hente til våre medlemmer. Det er således ikke bare et spørsmål om å ta avstand fra det som kommer til å skje – det har skjedd mye. Jeg har ikke glemt lønnsstoppen i 1989. Lønnsstoppen fungerte i den forstand at næringslivet fikk bedret sin inntjeningssevne. Problemet var bare at det ikke kom de arbeidsledige eller våre medlemmer til gode. Det som derfor kan bli vanskelig er å bære frem profilen i dette oppgjøret, med de erfaringer våre medlemmer har. Det blir ikke lett hvis ikke du, Yngve, kan skissere hvordan vi skal skjerme oss fra dette. Det blir veldig vanskelig for oss å si – selv til dem med høye lønninger –

at nå må dere vise moderasjon i solidaritet med dem med lave lønninger, når andre grupper med høye lønninger ikke i det hele tatt er villig til å vise noe som helst.

– Vi har da et ansvar også for de av våre medlemmer som er høytlønte, for jeg går ut fra at vi fortsatt ønsker å ha dem som medlemmer. Dette er ting jeg skulle ønske å få noen utdypende svar på. Ikke hva vi vil, men hvordan vi vil det.

– En annen ting er det Yngve sa om at det ikke ville være riktig av oss å kreve kompensasjon for de prisutslag tiltakene for å bedre konkurranseevnen vil føre med seg. Der er vi også i et dilemma, fordi det i våre tariffavtaler er forutsatt at man skal ta utgangspunkt i den enkelte bedrifts situasjon. Jeg går derfor ut fra at hvis disse tiltakene bedrer den enkelte bedrifts situasjon, så er det ingen legitim grunn til at våre medlemmer ikke skal ta ut sin del av det. Jeg går ut fra at du ikke har ment å blokkere den lokale forhandlingsretten. Det vil jeg også gjerne ha en klargjøring på, Yngve.

Einar Hysvær, Sekretariatet: – Jeg skal fortrinnsvis kommentere et par av de forslagene som er kommet inn. Jeg vil også denne gang nevne de lavtlønte. Ikke så å forstå at alle våre medlemmer i NNN er så typisk lavtlønte. Vi har heldigvis hatt en utvikling som har medført at kanskje flertallet av våre medlemmer ikke er så helt lavtlønte lenger. Jeg ser det imidlertid som et grunnleggende prinsipp som vi fortsatt har i NNN – og også i LO i form av kongressvedtak – at vi på vårt program har det vi kaller en solidarisk lønnspolitikk. Det betyr at vi må beskeftige oss med de lavtlønte.

– Jeg har selvfølgelig vært med i prosessen så langt, og det foreligger et forslag her fra Sekretariatet. Men det er jo slik at det er gjennom debatten i Representantskapet man skal finne fram til de endelige forslagene. Hvis det er noen som foreslår ikke bare å opprettholde kjøpekraften for de lavtlønte, men øke den, så er det selvsagt vanskelig å gå imot det. Man kan vel akseptere at det blir noen små endringer i de forslagene til vedtak som Sekretariatet legger fram.

Jone Handeland, Handel og Kontor, har fremmet forslag om å øke kjøpekraften. Jeg har diskutert litt med Sidsel Bauck, og jeg oppfatter henne slik at hun går inn for at vi skal ha flate generelle tillegg, likt for alle. Skal vi ha en spesiell satsing på å øke kjøpekraften for de lavtlønte, så må vi nødvendigvis gå inn for at de aller lavest lønte får større tillegg enn de øvrige. Hvis det

er lite å gå på, får vi heller la de med aller lavest lønninger få de tilleggene de klarer å få til.

Oddrun Remviks forslag er ikke et forslag til støtte for de lavtlønte, men en støtte for *alle* LOs medlemmer.

Trass i tidligere kongressvedtak, så gjør det seg mer og mer gjeldende at man blir irritert over den stadige masingen om lavtlønnsproblemene, og problemene i forhold til andre organisasjoner man skal konkurrere med. Jeg oppfatter det som et gjennomgangstema her at man mener det skal være lik behandling av de lavtlønte og de høytlønte. Det synes jeg er litt skuffende. Jeg vil også understreke og si meg glad for at i alle fall toppledelsen i LO ikke har forlatt den solidariske lønnspolitikken i sin holdning. Det er bare så synd at de etter hvert får mindre oppslutning om dette.

Walter Kolstad er jo en gammel og god kollega, og litt av en ringrev, så når han fremmer sine forslag skal man selvsagt være litt observant.

– Hvis man skal gå inn for at den siste årslønnsutvikling skal legges til grunn, og at de som har hatt dårligst lønnsutvikling skal ha de største tilleggene, så behøver det ikke *nødvendigvis* å være noen typisk lavtlønnsprofil over et slikt forslag. Det avhenger helt av hva slags lønnsnivå en har i de enkelte overenskomster. Skal man utelukkende ta hensyn til siste års lønnsutvikling, kan man ikke være sikker på at det akkurat er de lavtlønte som får de største tilleggene. Jeg vil bare gjøre dere oppmerksom på hva som ligger i forslaget. Walter Kolstad er jo en dyktig talsmann for sine grupper, og det skulle bare mangle at han ikke fremmer et slikt forslag.

– Et meget alvorlig spørsmål er om LO skal forlate den solidariske lønnspolitikken på grunn av konkurrerende høytlønsorganisasjoner, som i enkelte områder konkurrerer på det samme markedet. Det er et tankekors, og det kommer vi tilbake til på Kongressen.

Når det gjelder å markere en skikkelig lavtlønnsprofil, spesielt i oppgjør hvor vi har lite å rutte med, så er det eneste riktige og rettferdige å finne et nivå, hvor vi sier at de som ligger under dette nivået skal ha større lønnstillegg. Det er vel kanskje vanskelig å følge detaljert Rolf Frøylands opplegg, men vi må i hvert fall kunne sette en grense, og man bør kunne gå inn for prinsippet.

Det lar seg gjøre, men det blir sikkert nokså komplisert, og man må vel holde seg til det enkelte overenskomstområdet. Men det bør kunne gjøres. En bør ikke gjøre som en har gjort tidligere-

re og blande overenskomster med og uten forhandlingsrett. Det har vi erfaringer for slår helt tilfeldig og ikke rettferdig ut.

Renteutviklingen må vi holde utenfor vurderingene når det gjelder våre krav. Våre medlemmer har aldri fått noen kompensasjon når renten går opp, og da har vi selvsagt heller ikke noe å gi når den går ned. Dette må ikke blandes inn i oppgjøret, for det er ting vi overhodet ikke har styring over.

Min konklusjon blir da at jeg ikke skal stemme imot et forslag som går ut på å øke kjøpekraften for de lavtlønte.

Jan Davidsen, – Jeg støtter innstillingen som foreligger fra Sekretariatet. Bakgrunnen for det er de drøftingene vi har hatt både i Inntektspolitisk utvalg og i Sekretariatet, og alle de usikkerhetsmomentene som ligger i tiden foran oss. Dessuten behovet for å ha litt frie rammer omkring fastsettelsen av kravene.

Jeg synes Yngves innlegg på mange måter tok godt for seg de problemstillingene vi har bak oss, og måten vi har forsøkt å løse dem på. Det han sa gjenspeiler også diskusjonen i Inntektspolitisk utvalg og i Sekretariatet. Det er jeg veldig glad for. Dokumentet som foreligger er jo ikke akkurat et politisk dokument som sådan, men et dokument som viser den reelle økonomiske situasjon vi har å forholde oss til.

– Svakheten er at i den politikken vi tok opp i 1986, i samarbeid med både de statlige myndigheter og med arbeidsgiverne, var det en del forutsetninger bakt inn. Den eneste forutsetningen som er holdt, er det vi som har stått for. Den eneste som tydeligvis har styring på denne delen av avtalen er vi og ikke de andre.

Arbeidsledigheten har øket i taket, rentenivået ser det først nå ut til at vi kanskje kan gjøre noe med, og spekulasjonsøkonomien er det i hvert fall ikke mange som har forsøkt å styre. Det skaper et problem for oss – som den faglige del av arbeiderbevegelsen, fordi vi er så avhengig av at medlemmene våre slutter opp om oss. Det er viktig at den politikken vi står for gir konkrete resultater. Får vi ikke den oppslutningen, mister vi også hele vår politiske makt.

Ove Engevik nevnte spørsmålet om moderasjon, og spurte hva vi kan stille i stedet for moderasjonslinjen hvis ikke de andre aktørene på banen oppfyller sin del av avtalen og tar sin del av ansvaret.

Det jo merkverdig at alle parter er enige om at arbeidsledigheten er for ille, alle er enige om at moderasjonslinjen i forhold til lav prisvekst og lønnsvekst er bra, men det ser ut som det bare gjelder for de lavtlønte. For når oppgjørene er ferdige –

også i kommunesektoren, så er det de høytlønte som sitter igjen med den største delen av kaken. Da gjelder muligens ikke samme teorien i forhold til moderasjon for dem.

– Derfor er jeg glad for at du, Yngve, tok opp det som til nå har skjedd, både i forhold til oppgjøret i fjor og til de lokale forhandlingene vi hadde i kommunesektoren. Flere kommuner har gått ut over de rammene både Regjeringen og KS satte under forhandlingene, og som de sa ikke måtte brytes. Vi var i fjor ute etter å sikre en lik og forbedret kjøpekraft for våre medlemmer. Får ikke vi under disse forhandlingene gjort noe med det laveste mellomlederskiktet vårt, så er også en sosial profil innenfor de rammene vi ser veldig vanskelig å gjennomføre.

– Yngve var også inne på det KS har uttalt i forbindelse med Orskaug-utvalget, og det er selvfølgelig beklagelig. Vi vet hvilket mandat Orskaug-utvalget hadde, og det mandatet forholdt vi oss lojalt til. Vi kan imidlertid kanskje se litt større på det, og henvise til hva både LO og Kommuneforbundet har sagt tidligere, at arbeidsledigheten også kan løses gjennom å ta i bruk offentlig sektor. Det er en mengde arbeidsoppgaver i offentlig sektor som kan bedre livskvaliteten for en rekke mennesker og samtidig få flere hender i arbeid. I den grad Orskaug-utvalget også kan brukes slik at de som skal inn på tiltak i kommunesektoren får tarifflønn, så synes jeg det er glimrende. For det er ikke ekstraordinært arbeid disse menneskene skal brukes til. De settes inn for å utføre ordinære arbeidsoppgaver. Når vi sitter her og diskuterer opprettholdelse av kjøpekraften, samtidig som vi mener at folk som er kommet ut i arbeidsledighet – som skyldes mangel på jobber – skal ha lavere lønn, hvor er da vår troverdighet?

Jeg håper derfor virkelig at vi får til at de som skal inn på disse jobbene får tarifflønn. De er i likhet med oss avhengig av sin lønn. Får de ikke tarifflønn, undergraves hele vår troverdighet og våre tariffrettslige avtaler.

Sven Hugo Johansson, Norsk Grafisk Forbund: – Solidaritet er noe fagbevegelsen skal beholde og kjempe for. Hvis de lavtlønte får 1, 2 eller 3 kroner, så er det mulig at vi føler oss solidariske, men det løser ikke de store, grunnleggende problemene i samfunnet. Vi registrerer at kløften mellom fattige og rike land øker. Kløften mellom fattig og rik i Norge øker, uavhengig av om de lavtlønte får 1 eller 2 kroner. Vi lever i en annen tid. Tariffoppgjørene må fremmes på en helt annen måte. Tariffopp-

gjøret alene, hvor vi møter arbeidsgivermotparten uten at vi krever politiske vedtak, er ikke solidaritet.

Det blir fra mange hold hevdet at hvis vi viser moderasjon, og helst reduserer kjøpekraften med f.eks. 1 prosent, eller øker kjøpekraften med 1 prosent, så har dette stor betydning for sysselsettingen. Det skulle være interessant å høre hvordan disse tallene kan dokumenteres. Det kan ikke være korrekt. De som tror at hvis vi reduserer våre krav noe, øker vi sysselsettingen og reduserer ledigheten, de er på feil banehalvdel. I Norge har vi vært moderate i våre krav. Ledigheten har økt. I Sverige økte kjøpekraften ganske kraftig og ledigheten økte like kraftig. Ergo er ikke verden så enkel at man kan øke kjøpekraften og si at vi sikrer sysselsettingen.

– Når vi snakker om solidaritet, så er jeg av dem som faktisk har problemer med å se hvordan fagbevegelsen – i alle fall på kort sikt – kan redusere ledigheten. Hvor skal det i tilfelle skje? Alle snakker om at det må skje i det private næringsliv. Det samme sies over hele Europa og vi vet at det stadig kommer ny teknologi. Vi snakker om solidaritet, og vi snakker om at vi skal øke kjøpekraften. Hva skjer så med de langtidsledige? Vi får flere og flere av dem, og antagelig vil ledigheten bare fortsette å øke. De første 80 ukene får de 2630 kroner pr. uke. Når de kommer over i neste 80 ukers periode går de ned 10%. Når de har passert den andre 80 uker-perioden, så skjer følgende: Hvis man ikke har hatt en arbeidsinntekt på 75 % av 1 G – altså ca 27 000 kroner, så får en ikke arbeidsledighetsstønad lenger. Og hvis man har vært så heldig å ha tjent 30 000, så får en arbeidsledighetsstønad ut fra inntekten for de siste tre årene. Det blir da stort sett ut fra den ledighetsstønad de har hatt. Det blir derfor på en måte umulig å stå her og snakke om solidaritet uten å snakke om vilkårene for de arbeidsledige. Skal vi snakke om solidaritet, må vi gjøre noe for de ledige.

Ved hvert tariffoppgjør går Regjeringen ut og sier at nå må partene vise ansvar. Alle vet hva det betyr. Arbeidsgiverne ønsker seg selvfølgelig dette – for ansvarlighet i denne sammenheng betyr null i lønnsøkning. Derfor synes jeg det er på tide at myndighetene slutter å bruke begrepet ansvar når de mener moderasjon. Gjelder moderasjonen kapitalisten som tjener 1 million kroner i året, eller folk som tjener 130 000 kroner. Opplegget vårt medfører jo at det er de som tjener 130 – 140 000 som skal vise moderasjon. De som tjener 1 million viser ingen moderasjon. Hvis vi skal uttale oss om solidaritet må vi også si noe om de gruppene som gjør akkurat hva de vil i vårt samfunn. Vi

har nå kommet i en situasjon som jeg ikke kan huske å ha opplevd, hvor folk faktisk er fritt vilt og blir kastet ut av boligene sine.

Skal vi gjøre noe med dette, må gi gjøre det politisk. Tariffoppgjøret betyr selvsagt en del, men ikke så mye som det gjorde tidligere.

Aslaug Trondsen, Norsk Jernbaneforbund: – Tariffoppgjøret og sysselsettingen må sees i nær sammenheng, og derfor vil også jeg ta opp spørsmålet om sysselsetting. Samarbeidet mellom LO og NHO for å skape en felles målsetting for å øke antall arbeidsplasser, er noe av det mest positive som har skjedd i den senere tid. Det er veldig viktig at vi får en dialog med dem vi skal arbeide sammen med. I forkant av dette samarbeidet har fagbevegelsen i den senere tid bidratt til moderate lønnsoppgjør, og LO har gjennom uttalelser fra Representantskapet sagt at NHO også har sine forpliktelser i den sammenheng.

Vi vet alle hva som skjer med arbeidsledigheten. Den har i stadig sterkere grad økt. Jeg etterlyser et sterkere engasjement og forpliktelser fra NHOs og næringslivets side for å motvirke ytterligere arbeidsledighet. Ansvarsfordelingen må i sterkere grad skyves over på vårt næringsliv. Av dem må vi kreve en sterkere innsats, konkrete tiltak og vilje til moderasjon også innenfor egne rekker. Det har også vært nevnt her krav om kutt i lederlønninger, krav som næringslivet nå må innfri.

En samarbeidsavtale forplikter i stor grad begge parter. Jeg er opptatt av at NHO viser vilje til å støtte tiltak rettet mot forbedringer av offentlige tiltak. Et slikt konkret tiltak er bl.a. at vi sammen må legge press på de politiske myndigheter for å få gjennomslag for bl.a. store viktige samferdselsspørsmål. Det er nå framlagt en jernbaneplan for årene 1993–97, som vil være et godt bidrag til å øke sysselsettingen, samtidig som tiltakene vil bidra til å løse samfunnsoppgaver som i høy grad også vil bedre næringslivets konkurranse i forhold til utlandet. Skal vi bedre bedriftenes konkurranseevne er det nødvendig å legge forholdene til rette ved å bedre landets infrastruktur. Dette er like viktig som å redusere bedriftenes lønns- og kostnadsvekst.

Hågensen nevnte solidarisk lønnspolitikk, og at det fortsatt ville ha LOs førsteprioritet. Jeg er veldig glad for at LO viser en så klar holdning. Det er tidligere nevnt kvinners lavtlønnsforhold. Det blir stadig flere svake grupper i vårt samfunn på grunn av økende arbeidsledighet, og her er også kvinnene hardt rammet. De er ofte i stillinger som er utsatt for oppsigelser, og i

kjølvannet følger depresjoner og splittelse i familiesituasjonen. Kvinner er jo de som oftest må ta ansvar for barn i den familiesituasjonen de kommer opp i. Derfor er jeg glad hvis vi i dag kan bestemme å sikre en eventuell økning av kjøpekraften for de lavtlønte. Dette vil motvirke en ytterligere forverring av mange kvinners levestandard. Det er fra LOs side også et viktig signal mot en stor yrkesgruppe, hvor det er et stort potensiale for nye medlemmer.

– Jeg støtter det framlagte forslaget fra Sekretariatet.

Debatten var dermed avsluttet, og LOs leder, *Yngve Hågensen*, fikk ordet til en oppsummering:

– Først vil jeg gi uttrykk for at jeg generelt opplever at vi i hovedtrekk er enige om målsettingene for vår faglige aktivitet.

Jeg oppfatter klart debatten dithen at det i så måte er tilslutning. Når det gjelder virkemidlene, i noen sammenheng, er det åpenbart at vi ikke er helt enige. Ambisjonene ved dette oppgjøret kan det virke som det er en litt ulik holdning til.

Jeg er imidlertid rimelig sikker på at Representantskapet er enig med meg i at vi ikke overfor motparten kan fremme forslag som innebærer at vi ikke holder oss til de kriterier som ble vedtatt for 2. avtaleår. Det har med vår egen troverdighet å gjøre. Det har ikke vært mange slike forslag, men i en konkret sammenheng kommer jeg tilbake til hva jeg mener.

Det som er det største diskusjonstemaet, er hvordan vi skal formulere ambisjonsnivået på rammen for oppgjøret. Her har vi en rekke konkrete forslag, framsatt av Jone Handeland, Walter Kolstad, Anders Skattkjær og Oddrun Remvik, som er endringer av Sekretariatets innstilling. Det går på at kjøpekraften skal økes for de lavtlønte i stedet for å opprettholdes. Anders fastslår at vi skal ivareta *alle* medlemmenes interesser. Oddrun vil at vi skal sikre å øke kjøpekraften for lavere og midlere inntekter, og Walter vil opprettholde kjøpekraften for de lavtlønte, men vil at kravet skal fremmes i forhold til de respektive bransjers lønnsmessige og kjøpekraftmessige utgangspunkt.

For å ta det siste først. Jeg forstår hva Walter Kolstad mener. Problemet vårt er hvorvidt vi kan oppfatte kriteriene dithen at vi kan gjøre det. Gjennom avtalen som ble godkjent i 1992 har vi vedtatt et samordnet oppgjør. Tradisjonelt innebærer det at vi håndterer oppgjøret samordnet. Vi har også ved en rekke oppgjør i den senere tid forsøkt å finne tilpasninger. Det innebærer at Sekretariatet i første rekke, i annen hånd forhandlingsutvalget, har mulighet til å se om det er skjevheter som gir

grunnlag for en spesiell håndtering. Jeg ser det slik, også i forhold til de lavtlønte, at det her er skissert mulige modeller for å nå lengst mulig i den utjamning vi egentlig ønsker.

Da vi behandlet dette var det Sekretariatets håp at Representantskapet ville gi Sekretariatet fullmakt til å gjøre disse vurderingene, som er lettere å foreta når vi vet hvilke rammer vi har å forholde oss til enn når vi snakker teoretisk om det.

Det jeg føler som et reelt problem er knyttet til forslagene, ikke til å øke kjøpekraften for de lavtlønte, men den realitet at vi har medlemmer i LOs fagforbund som omfattes av de fleste nivåer, også de høyeste. Jeg synes det er viktig at vi har en klar holdning til den solidariske lønnspolitikken, men i fellesskap må vi sørge for at det ikke blir noen motsetning mellom den solidariske lønnspolitikken og viljen til å være en organisasjon som generelt også ivaretar alle medlemmenes interesser. Jeg oppfatter noen av innleggene dithen at det er det man ønsker å presisere. Dette er synspunkter vi i virkeligheten er nødt til å ha med oss.

Den største muligheten vi har til å føre en solidarisk lønnspolitikk er knyttet til at vi er en lønnstakerorganisasjon så stor at vi har innflytelse til å gjennomføre vår målsetting. Ellers blir det ikke Landsorganisasjonen i Norge, men Lavlønnsorganisasjonen i Norge. Da har vi ikke den innflytelse vi må ha for å gjennomføre våre ambisjoner. Det er til det bildet vi må forholde oss, og de hensyn må vi forsøke å ivareta. Men så erkjenner jeg selvsagt at knyttet til dette mellomoppgjøret er det en særlig stor utfordring. Jeg legger ikke skjul på at vi har en prisstigning å forholde oss til – mellom 3 1/2 og 4 %. Vi har et overheng, og det er få som har gått imot resonnementet fra Sekretariatet om at vi ikke kan kreve kompensasjon for krisepakka, hvilket utgjør 0,7 %. Det betyr at vi ikke har verdens største ramme for oppgjøret, og da må vi i fellesskap foreta vurderinger om hvordan vi kan håndtere den situasjon.

Statistikken vi skal forholde oss til viser et gjennomsnitt som innebærer at det går over en spredning av ulike utviklingstrekk. Det kan gå på bransjer, men også på nivåer. Statistikken viser også at de høyeste kjøpekraftsutviklingstrekk ligger hos de høytlønte. Jeg er i den anledning ikke sikker på om det bare gjelder folk som er organisert i organisasjoner utenfor LO. Også våre medlemmer som ligger i det lønnsbildet har fått sin andel.

Vi må på en måte appellere til hverandre. Jeg føler at skal vi ha troverdighet til tidligere vedtak om at vi skal føre en solidarisk lønnspolitikk, har det den konsekvens at vi i første omgang

må sørge for å opprettholde kjøpekraften for de med lavest lønninger. Har vi en lav ramme, kan vi risikere at vi må bruke mesteparten av den til det. Da synes jeg det er riktig å erkjenne det. Men har vi rammer til å gå ut over det, er det viktig at vi ser det neste steg i forhold til motivet for dette med midlere inntekter. Da tenker jeg på etterspørselsøkningen som er nødvendig for å holde aktiviteten generelt igang og sysselsettingen oppe.

Men jeg må også erkjenne at de som ligger høyest, også er de som har best kjøpekraftsutvikling. Ved mellomoppgjøret blir det fra vår side argumentert med noen realiteter og samtidig gitt sterke anmodninger om å være med og sørge for at den potten vi har blir anvendt så rettferdig som mulig. Da vil den føringen som ligger i Sekretariatets forslag til vedtak være et eksempel på det.

Det er riktig som det er sagt, at innenfor NHO-statistikkene er det noen som har hatt høyere lønnsutvikling enn andre. De som har fått det meste er utenfor Landsorganisasjonen. Skal jeg sette navn på det, er NIF/NITO eksempler. I fjor ble vi litt til latter da vi var i forhandlingsposisjon overfor NHO og skulle utforme våre krav. Vi sa at kravet vårt skulle ha basis i at vi innenfor LO-familien i NHO skulle ha samme utviklingen som det totale gjennomsnittet innenfor NHO. Når en ser lønnstallene for 1992, tror jeg de fleste forstår hvorfor vi sa det. Våre grupper har lavere gjennomsnitt enn gjennomsnittet innenfor NHO. Dette skyldes at de høytlønte har stukket av gårde med betydelig høyere tillegg. Det er et tankekors for oss at NHO tok opp dette som et problem i fjor. Ikke at de gjorde det, men at vi må gjenta det, fordi de ikke har gjort noe med det.

Jeg er ikke imponert over at Karl Glad og Co går ut i media og sier at dette vil de akseptere, så lenge de i praktisk politikk ikke gjør det. Det er en utfordring for oss. Vi må nå sørge for å finne systemer som hindrer at dette skjer igjen. Det er teknisk mulig, men det er lettere å gjøre det hvis vi kan dokumentere at det vi da tar ut gjør vi i forhold til de sterke prioriteringer fagbevegelsen alltid har tradisjon for å gjøre.

– Det er vanskelig å argumentere mot forslag som fremsettes om at kjøpekraften for de lavtlønte skal økes. Jeg hadde håpet at vi fra Sekretariatets side skulle slippe å argumentere mot det. Vi er for dette, men spørsmålet er: Har vi rammer til det? Skal vi gå ut med et vedtak som virker veldig offensivt, men som vi i ettertid får problemer med å forsvare, fordi vi ikke har rammer nok til å gjennomføre det. Da synes jeg for min del at Represen-

tantskapet burde si som så: Walter Kolstads forslag oversendes Sekretariatet. Forslaget til Oddrun Remvik oversendes Sekretariatet. Anders Skattkjærers forslag oversendes Sekretariatet. Det samme gjør vi med forslaget til Jone Handeland. Men når vi ber om det, sier vi at vi har registrert at forslaget om økt kjøpekraft har fått stor tilslutning i Representantskapets debatt. Ut fra den begrunnelsen jeg har gitt, synes det galt av Representantskapet å gå lenger i konkretiseringen enn det som er gjort. Men at det er klare positive føringer fra Representantskapet hva angår Sekretariatets håndtering av de oversendte kravene som Sekretariatet vil se i forhold til de mulighetene som foreligger.

Hvis vi kunne samles på et slikt grunnlag, er det på en måte en håndsrekning til den positive vilje som ligger i alle forslagene. Men at vi ikke gjennom vedtak opplever å sette lønnstakergrupper innad i LO opp mot hverandre.

Når vi kommer til voteringen, håper jeg at de som har framsett forslagene aksepterer oversendelse til Sekretariatet, og at vi i Sekretariatet tar med oss at føringen når det gjelder fordeling ligger i Jone Handeland forslag. Så skal vi forsøke å håndtere dette på best mulig måte ut fra de forutsetninger vi har til å foreta fordeling.

Anders Skattkjær nevnte to forhold – det ene har med overtid å gjøre. I det vedtatte tariffoppgjøret for 1992 tok vi for oss overtid og dobbeltarbeid, og oppfordret partene i arbeidslivet på den enkelte bedrift til å se på overtidsbruken i egen virksomhet.

Jeg må innrømme at jeg tror lover og avtaler kan hjelpe oss mye, men jeg er rimelig sikker på at når det gjelder bruk av overtid, så er det helt avgjørende hvilket ansvar vi selv tar i den virksomheten vi er en del av. Jeg føler at vi ikke alene kan rette adressen til myndighetene og arbeidsgiverne. Vi har selv et redskap i gjeldende lov til å konstatere overfor den ærede motpart at vi vil ha et møte for å se på overtidsbruken. Vi vil se på omfanget og på innretningen, og på det grunnlaget se om det er noe av denne overtiden som kan tas vekk, og at man i stedet ansetter flere mennesker.

I dette mellomoppgjøret kommer vi, på bakgrunn av at det står forankret i overenskomsten for perioden, til sammen med NHO å foreta en fornyet henvendelse til alle medlemsbedrifter og våre tillitsvalgte. Oppfordringen vil gå i tråd med det jeg nå sa.

Når det gjelder NHOs håndtering av lokale forhandlinger ved oppgjøret i 1992, så kjenner jeg den saken Anders Skattkjær

nevnte. Jeg lover at vi skal følge den opp. Om vi følger saken opp særskilt eller om vi tar den opp i forbindelse med 2. avtaleårs forhandlinger, skal vi komme tilbake til. Ikke minst skal vi følge saken opp med tanke på at den type rundskriv som NHO måtte tilbakekalle, er det mye lettere at de lar være å sende. NHO bør overlate til de parter overenskomsten fastslår kan sette seg ned og drøfte de kriterier som ligger i overenskomsten.

– Oddrun Remvik satte fram følgende forslag:

«Endring og tillegg til punktet om arbeidstidsreformer:

I overskriften erstattes Fleksibel arbeidstid med Redusert arbeidstid.

I tillegg til teksten tas inn følgende setning:

Arbeidstidsreformen må skje på en slik måte at kvinners posisjon på arbeidsmarkedet ikke svekkes og at den gir gevinst i form av flere arbeidsplasser.»

Det siste avsnittet synes jeg vi må kunne finne plass til i vår uttalelse. Men skal vi endre overskriften fra fleksibel arbeidstid til redusert arbeidstid, så innebærer det at vi endrer ordlyden i den avtalen vi tidligere har godkjent. Det vil jeg advare Representantskapet mot å gjøre.

– Spørsmålet om konkurranseevnen har vi hatt mange diskusjoner om. I realiteten har du, Oddrun, rett i at når vi skal forbedre konkurranseevnen gjør vi det på andres bekostning. Men jeg må innrømme at realitetens verden er slik at når Sverige går til kroneflyt og gjør sine krisepakker, som reelt sett har ført til en devaluering på 20 %, så tror jeg ikke det er norske arbeidsplasser som ligger fremst i deres strategi. Vi må forholde oss til denne virkeligheten, og det gjør at vi må vurdere konkurranseevnen ut fra de mål vi setter oss. På det grunnlaget må vi ta ansvar for det, enten vi liker det eller ikke, og jeg tror ikke vi skal være negative til det, for det er egentlig avgjørende.

Jeg har notert Rolf Frøyslands måte å organisere lavlønnstilleggene på, og kommentert det. Likeledes det med overtid.

Olav Lindrupsen tok for seg komplikasjonene omkring statistikk, særlig i bygge- og anleggsbransjen. Det er slik at de også i Det tekniske beregningsutvalg anser at denne bransjen er spesielt vanskelig i den sammenheng. Det er viktig når vi skal gjøre bruk av slikt materiale at vi får et enda bedre grunnlag for vurderingen. Vi er klar over hva som egentlig her er problemene.

Ove Engevik var opptatt av moderasjonslinjen og ansvarlig økonomisk politikk: Hva med oss sjøl når ingen andre vil være med? Dette debatttemaet har vi hatt siden den økonomiske snuoperasjonen i 1986, og det er et vanskelig tema. Jeg føler – i likhet med dere – at vi er i en situasjon hvor vi tar et ansvar for helheten. At vi på en rimelig og skikkelig måte, som Ove skiserte opp, er opptatt av våre medlemmers interesser, både de i arbeid og de som er ledige. Vi kan selvsagt diskutere om virkemidlene har vært gode nok når ledigheten er høy. Jeg aksepterer at det diskuteres, men ingen skal frata oss den reelle vilje til mer enn noen andre, å gjøre alt vi kan for å få folk tilbake i jobb og gjøre noe for de arbeidsledige. Da betyr det at hvis vi gjør det, og andre mer eller mindre gir pokker i det, betyr det en konkurranseulmepe i forhold til andre organisasjoner. Den diskusjon som har vært til nå, forankret i langsiktig tenkning om Kleppe-utvalget o lign. har andre gått ut og sagt at dette vil de ikke være med på. I praktisk politikk foran det oppgjøret vi nå står foran, er det av andre organisasjoner reist krav som er betydelig større enn vi vet det er mulig for oss å gjøre, hvis vi skal bli tatt på alvor. Så er spørsmålet: Hvor lenge greier vi det? Spørsmålet er først og fremst om vi tror dette er riktig, og et spørsmål om, hvis vi gjør det, hvordan vi skal klare den informasjonsoppgaven det medfører å få det ut på en skikkelig måte, og i ettertid dokumentere resultatene av det.

Det hadde vært lett for oss å si, at når andre ikke er med, så er det klart at Landsorganisasjonen alene ikke kan stå for en sånn politikk. Jeg skjønner dem som sier det, men hva betyr det i praktisk politikk? Jeg vil våge å påstå at i forhold til de fleste krav vi reiser i dette samfunnet, så er våre konkurrenter fullstendig uten innflytelse. Både overfor motparter, overfor myndighetene og overfor opinionen. Det de kan gjøre er å friste med at de har lavere kontingent, og så slipper de å ta belastninger. Vil vi ha en Landsorganisasjon som er redd for å ta belastninger ved å slåss for noe vi tror på? Jeg håper ikke Representantskapet vil det. Jeg håper slett ingen kongresser vil det. Uansett hvordan vi organiserer framtidens LO, må vi aldri gå og gjemme oss i forhold til fundamentale krav som er viktig for vår organisasjon. Men det er komplisert.

– Konkret spør Ove: Hva gjør vi nå i denne situasjon? Til det kan jeg svare at vår oppfordring går til Regjeringen, som 3. mars innkaller til det ordinære møtet i Regjeringens kontaktutvalg.

I dette organ møter alle arbeidstakerorganisasjoner, alle

arbeidsgiverorganisasjoner, Norges Fiskarlag, Norges Bondelag og Norges Bonde- og småbrukarlag. Statsministeren må da konkret utbe seg svar fra den enkelte organisasjons representant om hvordan de vil forholde seg til den situasjon vi står foran, og mer aktivt enn tidligere kreve at de i møtet, gjerne med presse til stede, gjør klart hvilken holdning de enkelte organisasjoner har til disse spørsmålene. Hva det vil bety, har vi ingen garanti for. Men det betyr at de da utsettes for utfordringer de til nå har sluppet unna.

– Jeg har ingen problemer med å være enig med Sven Hugo i at verden er vanskelig, og jeg har ingen problemer reelt sett med å erkjenne at det spørsmålet du reiser er vanskelig å besvare. Det jeg tror vi kan gjøre med de gruppene Jan snakket om – spekulanter og andre som stikker av gårde med gevinsten i samfunnet – er å ha en pådriverrolle i samfunnsdebatten mot slike holdninger. Dessuten at vi tør være med i samfunnsdebatten, innta standpunkter og finne allianser som i sterkere grad muliggjør og jobber bedre på vegne av fellesskapet mot disse undergraverne enn vi har gjort til nå.

Jappetiden er over, men vi vet alle at jappekulturen lever videre i en del miljøer. Vi må ta strupetak på den nå.

Vi må nå la de grunnleggende holdninger som kommer fram i slike debatter også bli praktisk politikk, og at vi står fram og slåss for det.

– Jeg takker for debatten vi har hatt, og håper det er mulig å håndtere de forslag som er lagt fram her på den måten jeg skiserte. Jeg har et sterkt håp om at Representantskapet vil medvirke på et slikt grunnlag, slik at vi innad klarer å bli så enige som denne debatten har vist – forene de ulike holdninger også i tariffspørsmål med troverdighet ute i forhold til våre medlemmer og med gjennomslagskraft overfor våre motparter.

Dirigenten, *Esther Kostøl*, henviste til at LO-lederen i sin oppsummering hadde oppfordret til en spesiell behandlingsform på de fire forslag som omhandler kjøpekraftsbegrepet. Hun spurte om noen ønsket ordet til den foreslåtte behandlingsformen.

Svein Fjellheim, Rogaland: – Jeg synes det var en utmerket oppsummering lederen holdt, men det ville ha vært riktig å konkludere med at Jone Handelslands forslag blir vedtatt. En ting er at Representantskapet ikke får lov til eller ikke skal vedta rammene for årets oppgjør i kroner og ører, men det får da

være visse grenser hvor langt Representantskapet skal gå i runde formuleringer av fullmakter.

Jone Handelands forslag er bare en sosial justering av den fullmakten Representantskapet inviteres til å gi forhandlerne. Det er voksne folk som sitter i Representantskapet, som er i stand til å vurdere den situasjon som oppstår hvis man ikke får nok til alle.

Jeg ber om at det realitetsvoteres over Jone Handelands forslag.

Tor-Arne Solbakken, Norsk Tjenestemannslag: – Jeg er skuffet over den måten Yngve foreslo å behandle forslagene på. Han avsluttet med å si at han ville forene ulike holdninger. Jeg synes at signalene fra Representantskapet i dag har vært såpass klare at Sekretariatet og LO-ledelsen burde kunne ha presentert et omforent forslag for å ivareta de forslagene som er fremmet om økt kjøpekraft for de lavere lønte.

– Jeg er skuffet over at man velger å anonymisere disse forslagene ved å oversende dem til Sekretariatet.

Walter Kolstad, Sekretariatet: – Debatten her i dag har vært konsentrert om mye av det mitt innlegg inneholdt, og har etter mitt syn gitt såpass klare signaler at det er tilstrekkelig for meg. Det betyr i realiteten at jeg aksepterer at mitt forslag blir oversendt til Sekretariatet under den klare forutsetning at vi får realitetsbehandling av forslagene i Sekretariatet.

Anders Skattekjær, Norsk Grafisk Forbund: – Dersom man skulle følge opp Yngve Hågensens innstilling, så måtte det samme gjelde for alle forslagene. Hvis man nå begynner å trekke enkelte forslag ut fra en samlet debatt, og ikke realitetsbehandler de andre forslagene, ser jeg det som et problem.

Mitt forslag er å si nøytralt at LOs oppgave er å arbeide for kjøpekraften for sine medlemmer.

Dersom det er tilslutning til at debatten som sådan går over til Sekretariatet, så synes jeg det er en redelig konklusjon, sett i forhold til balansen. Men hvis man trekker ut ett av forslagene, så får man også gjennomgå samtlige forslag som foreligger.

Oddrun Remvik, Fellesorganisasjonen: – Jeg synes også det blir vanskelig når det nå foreslås å trekke ut enkelte forslag. Men det som er helt klart, er at hele Representantskapet er for at LO skal føre en solidarisk lønnspolitikk. Spørsmålet er vel:

Hvor går grensene? Det som er viktig for oss her er vel at vi ønsker å prioritere det lavere og midlere skikt. Vi må derfor få et vedtak som klart sier ifra om at det er det vi ønsker å prioritere ved tariffrevisjonen.

Einar Hysvær, Sekretariatet: – Jeg opplever Yngves forslag dithen at han prøver å komme fram til en mest mulig samlet opptreden. Det er klart at det er noe vanskelig. Men trass i det vil jeg henstille til representantene at vi forsøker å samle oss om det forslaget Yngve har lagt fram. I den situasjon vi nå er i, tror jeg det er et positivt forslag, som også forsåvidt bakker opp både det ene og det andre hensynet som er kommet fram i debatten.

Tor Kværne, Fellesforbundet: – Jeg synes debatten her tidligere i dag var veldig positiv og ga uttrykk for at vi skulle komme på offensiven. De forslagene som er framlagt til behandling ville medføre at LO i forhandlingene var mer offensive. Så plutselig får de representantene som har framsatt forslagene en passiv holdning. Vi kan vel si at vi vil øke kjøpekraften for de lavtlønte, og at hvis vi ikke klarer denne målsettingen så er ikke det noe nederlag. Jeg synes i hvert fall at vi kan gå positivt og offensivt ut.

Dirigenten spurte Representantskapet om man kunne gå til votering over de fire forslagene som alle omhandler kjøpekraft og sende dem over til Sekretariatet med klare forutsetninger og intensjonene som har ligget i debatten her i dag, og som Sekretariatet selvfølgelig har merket seg?

Svein Fjellheim, Rogaland, protesterte mot dirigentens forslag om oversendelse til Sekretariatet, og ba om at det ble votert over forslagene.

Dirigenten: – Walter Kolstad har sagt at hans forslag kan oversendes Sekretariatet.

Lars A Myhre, Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforening: – Det er soleklart at det må være mulig å stemme over om man skal oversende forslagene til Sekretariatet. Hvis dette forslaget faller, så får en ta forslagene opp til realitetsvotering.

Dirigenten, *Esther Kostøl*: – Da spør jeg forsamlingen om vi kan votere over å sende de fire forslagene som omhandler kjøpekraft over til Sekretariatet.

Dirigentens forslag ble vedtatt med overveldende flertall.

Dirigenten tok deretter opp følgende forslag fra *Oddrun Remvik*:

«Endring og tillegg til punktet om arbeidstidsreformer:

I overskriften erstattes **Fleksibel** arbeidstid med **Redusert** arbeidstid.»

Oddrun Remvik ba om ordet og sa at hun syntes det var greit at det står fleksibel ut fra den redegjørelse *Yngve* ga.

Dirigenten konstaterte da at det ene punktet var trukket, noe Representantskapet bifalt.

Det ble votert over resten av forslaget, med følgende tekst:

«Arbeidstidsreformen må skje på en slik måte at kvinners posisjon på arbeidsmarkedet ikke svekkes og at den gir gevinst i form av flere arbeidsplasser.»

Dirigenten: – LO-lederen har allerede gitt sitt tilsagn til forslaget, og som representant i det utvalget som jobber med dette, vil jeg bare si at hvis Representantskapet slutter seg til forslaget, så vil det styrke det jeg allerede har sagt i utvalget. Jeg vil derfor også gi min tilslutning til forslaget.

Det ble enstemmig vedtatt å føye dette inn i uttalelsen.

Dirigenten tok deretter opp til votering Sekretariatets innstilling:

«På dette grunnlag og i påvente av mer fullstendige tall for lønnsutviklingen samt mulig nye informasjoner om pris-, rente- og valutaforholdene gis Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige krav.»

Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Avslutning

Dirigenten ga deretter ordet til *Yngve Hågensen* for avslutning av representantskapsmøtet:

– La meg avslutningsvis takke Representantskapet for en god håndtering av den sakliste Sekretariatet har lagt fram. Jeg føler at om det avslutningsvis var litt uro knyttet til håndteringen av tariffpolitikken, så er jeg rimelig sikker på at vi skal komme igjennom det på en skikkelig måte.

– Jeg takker for gode debatter, ønsker Representantskapets medlemmer vel hjem og erklærer dagens møte for hevet.

Navneliste

Følgende representanter møtte:

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:
Jørgen Skeie, May Anne Nordby, Arild Arnås.

Norsk Arbeidsmandsforbund:
Anders Bjarne Rodal, Audun Åsebø, Odd Gunnar Bråten, Lillian Olsen, Stein Åros.

Norsk Barnevernpedagogforbund:
Bjørn Christiansen.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:
Anders Kristoffersen, Erik Quist, Gunnar Andersen, Terje Aaaberg, John Hedin, Helge Tystad.

Fellesforbundet:
Jens Petter Jensen, Hallstein Sjøvoll, Gunnar Nilsen, Kjell Røttereng, Arvid Eikeland, Anne Marie Pettersen, Ove Engevik, Tor Schwenke, Tor Kværne, John Erik Ullestad, Solveig Holm, Aage Andersen, Olav Lindrupsen, Kåre Leira, Fredd Wara.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund:
Roar Øvrebo.

Norsk Grafisk Forbund:
Anders Skattkjær, Sven Jugo Johansson.

Handel og Kontor i Norge:
Sture Arntzen, Karin Torp, Lillian Karlsen, Heidi Larsen, Jone Handeland, Sven-Ole Flensborg, Annelise Nielsen, Bjørn Seim.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet:
Eva Monica Haarr, Svein Fjæstad, Solfrid Johansen.

Norsk Jernbaneforbund:
Arthur Skåtøy, Tor Dahl, Aslaug Trondsen.

Norsk Kantor og Organistforbund:
Ivar Mæland.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:
Olav Støylen, Birger Blomkvist, Ole Willy Strandhagen, Paul Johansen, Helge Carlsen, Alf Mellemseter.

Norsk Kommuneforbund:
Marthe Kjær Andersen, Kåre Bye, Helge Mikkelsen, Svein Kristiansen, Odd A. Heggås, Eva V. Bergh, Odd Strand, Mari Sanden, Eva Karin Busch, Kjell Jamne, Erna Beate Støren.

Norsk Lokomotivmannsforbund:
Øystein Aslaksen.

Norsk Musikerforbund:
Tore Nordvik.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:
Rolf Frøysland, Leif Lund, Rigmor Andersen, Marit Eilertsen, Henrik Ravndal, Eystein Gaare.

Norges Offisersforbund:
Peter A. Moe.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund:
Ketil Karlsen, Leif Sande.

Norsk Postforbund:
Jan Inge Kvistnes, Olav Holmen, Thorolf Stephensen.

Den Norske Postorganisasjon:
Kjellaug Kristiansen Jota, Morten Øye, Ingeborg Sætre.

Norsk Sjømannsforbund:
Olav Bjørklund, Harald Særstein.

Skolenes Landsforbund:
Sverre Worum.

Norsk Sosionomforbund:
Oddrun Remvik.

Tele- og Dataforbundet:
Jan Kåre Pedersen, Tore Gulbrandsen.

Norsk Tjenestemannslag:

Aud Watnebryn, Brit Renngård, Klaus Halvorsen, Tor-Arne Solbakken, Torhild Hornslien, Øystein Nesje, Unni Karlsen.

Norsk Tolkeforbund:

Hanne Mørk.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Terje Dahl.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:

Hildegunn Brune.

Norsk Vernepleierforbund:

Brit Unni Arntsen.

FYLKENES REPRESENTANTER.

Østfold fylke:

Jardar Hendricksen.

Oslo fylke:

Marit Nybakk.

Akershus fylke:

Berit Lynnebakken.

Hedmark fylke:

Aud Marit Pettersen.

Oppland fylke:

Odd Løvlibråten.

Buskerud fylke:

Randi Stamnes Larsen.

Vestfold fylke:

Kjeld Pedersen.

Telemark fylke:

Kari Mürer.

Aust-Agder fylke:

Bjarne Robstad.

Vest-Agder fylke:

Magne Raamundsen.

Rogaland fylke:

Svein Fjellheim.

Hordaland fylke:

Arnulf Ingvaldsen.

Møre og Romsdal fylke:

Øystein Holsæter.

Sør-Trøndelag fylke:

Bjarne Saltnes.

Nord-Trøndelag fylke:

Per Lillemark.

Nordland fylke:

Ragnhild Mjøen Eilertsen.

Troms fylke:

Erling Pedersen.

Sekretariatet:

Yngve Hågensen, Esther Kostøl, Svein-Erik Oxholm, Jan Kr. Balstad, Arnfinn Nilsen, Gunnar Grimnes, Kjell Bjørndalen, Kjell Martinsen, Sidsel Bauck, Arthur Svensson, Jan Davidsen, Einar Hysvær, Terje Moe Gustavsen.

Vararepresentanter til Sekretariatet:

Evy Boverud Pedersen, Liv Undheim, Ove Dalsheim, Tore Lundberg, Walter Kolstad, Magnus Midtbø, Erling Oen, Arild Øynes, Finn Erik Thoresen, Lars A. Myhre.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:

Ann-Cathrin Zalachas.

Arbeidernes Opplysningsforbund i Norge:

Nils Totland.

Revisjonsutvalget:

Margot Kvalvik Fon, Trygve Johnsen, Bente Halvorsen, Harald Sjom.

DISTRIKTSKONTORENE:

LOs Distriktskontor – Østfold:
Rolf Thore Hildebrandt.

LOs Distriktskontor Oslo – Akershus:
Odd Bach, Wenche Paulsrud.

LOs Distriktskontor – Hedmark:
Gunnar Pettersen.

LOs Distriktskontor – Oppland:
Åge V. Nordby.

LOs Distriktskontor – Buskerud:
Rune Bugge Persson.

LOs Distriktskontor – Vestfold:
Per A. Johnsen.

LOs Distriktskontor – Telemark:
Knut Liljeberg.

LOs Distriktskontor – Aust-Agder:
Arild Stokken.

LOs Distriktskontor – Vest-Agder:
Gudmund Gyberg.

LO-Kontoret, Kårstø:
Kåre Lunde.

LOs Distriktskontor – Hordaland:
Vigdis Ravnøy.

LO-Kontoret, Lillehammer:
Kåre Karlsen.

LOs Distriktskontor – Sogn og Fjordane:
John Bjarne Hjelmeland.

LOs Distriktskontor – Møre og Romsdal:
Johnny Røed.

LOs Distriktskontor – Sør-Trøndelag:
Kjell Flønes.

LOs Distriktskontor – Nord-Trøndelag:
Liv Thun.

LOs Distriktskontor – Nordland:
Øivind Silåmo.

LOs Distriktskontor – Troms:
Svein Rasmussen, Odd Holmgren.

LOs Distriktskontor – Finnmark:
Ola Finseth, Leif Laurila.

LOs Administrasjon:

Tor Andersen, Tor Harald Berg, Juul Bjerke, Vidar Bjørnstad, Magne Brekstad, Johan-Ludvik Carlsen, Jorun Christensen, Ståle Dokken, Knut Endreson, Grethe Fossli, Marit Frogner, Herlof Gjerde, Arne Grønningsæter, Stein Gunnes, Pål Gunder- sen, Gunnar Jan Hansen, Øivind T. Hansen, Tove Haug, Inge- borg Hjemlestad, Ellen Horneland, Øivind Hvattum, Anders Iversen, Jannicke Johannessen, Dag Johnsen, Anthony Kallevig, Cato Kjølstad, Bjørn Kolby, Jan Olav Lajord, Dagfinn Lund, Egon Ivan Løbekk, Jan T. Løkken, Aase Morin, Kåre Myrvold, Magne Nedregård, Ingunn Olsen, Thorstein Pedersen, Stein Reegård, Kjell Samuelsen, Kaare Sandegren, Svein-Tore Sig- valdsen, Haakon Skaug, Ellen Stensrud, Jan B. M. Strømme, Einar Stueland, Magne Svendsen, Karen Beate Theodorsen, Knut Arild Thonstad, Eidar Trulsen, Richard Trælnes, Knut Weum, Bjørn Willadssen. Lars Johannsen, Kristin Bomo.

LO-Kontoret, Brüssel:
Peter Myklebust.

LO- Skolen:
Einar S. Birkeland

SAMARBEIDSKOMITEEN LO/DnA:

Thorbjørn Jagland
Gunnar Berge
Jens Stoltenberg
Dag Terje Andersen.

SPESIELT INNBUDTE:

Einar Strand
Harriet Andreassen
Ole Knapp.

REFERENT:

Berit Henriksen

